

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

БУДЗИН Віра Романівна

УДК 351.84:35.072.2:342.5 (477)

**ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА СУСПІЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ**

25.00.02 – механізми державного управління

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

Черкаси – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана здобувачем шляхом самостійної підготовки наукових досліджень до захисту.

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління, професор,
КАРАМИШЕВ Дмитро Васильович,
Полтавський державний медичний університет,
професор кафедри медицини катастроф та військової
медицини;

доктор наук з державного управління, професор,
ПАРУБЧАК Іван Орестович,
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького,
виконувач обов'язків ректора;

доктор наук з державного управління, професор,
БЄЛАЙ Сергій Вікторович,
Національна академія Національної гвардії України,
заступник начальника навчально-наукового центру
організації освітнього процесу – начальник науково-
методичного відділу.

Захист відбудеться «23» січня 2025 р. о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 18000, м. Черкаси, вулиця Онопрієнка, 8, конференцзал.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 18000, м. Черкаси, вулиця Онопрієнка, 8.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Світлана МОРОЗ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Громадське здоров'я та суспільне благополуччя є ключовим фактором соціально-економічного розвитку і мають вагоме значення для кожної держави. Надання громадянам можливостей стежити за своїм здоров'ям сприяє підвищенню якості життя, а без активної участі органів державної влади зміцнення і захист здоров'я населення та підвищення рівня благополуччя нівелюються. Основні принципи громадського здоров'я, як найбільш соціально ефективні, комплексні та стійкі, є способами зміцнення здоров'я населення та сприяння активному довголіттю. Для трансформації системи охорони здоров'я та соціальної підтримки потрібна низка концептуальних підходів щодо збереження рівня громадського здоров'я.

Органи державної влади зобов'язані створити умови для зростання рівня суспільного благополуччя, що ставить нові завдання на сучасному етапі. Розпорядженням Кабінету Міністрів України у 2018 році було схвалено «Стратегію державної політики з питань здорового та активного довголіття населення до 2022 року», також сьогодні Міністерство соціальної політики напрацьовує нову «Стратегію активного довголіття». Постановою Кабінету Міністрів України була затверджена Національна економічна стратегія на період до 2030 року для визначення стратегічного курсу державної політики, що враховуватиме оптимальні можливості для суспільного благополуччя.

У наш час, все більше уваги повинно приділятися принципам збереження громадського здоров'я, а не лікуванню захворювань. Основна умова правильної організації здорового способу життя та підтримання оптимального стану здоров'я шляхом створення системи комплексно та ефективно взаємодіючих державних і громадських інституцій, діяльність яких буде узгоджена та спрямована першочергово на розвиток та підтримання необхідних умов для інформування населення про проведення заходів щодо підвищення рівня суспільного благополуччя, недопущення розвитку захворювань, їх профілактики та створення сприятливого клімату для життєдіяльності.

Процес глобалізації аж ніяк не вирішує проблему існуючої соціальної нерівності, він не розмиває ієрархії багатства і бідності, що склалися у третьому тисячолітті. Найбільш небезпечними є сучасні глобальні соціально-економічні виклики людству, під якими ми пропонуємо розуміти явища, планетарного характеру, що показують критичний стан навколишнього середовища, викликані антропогенними причинами. Одним із пріоритетних напрямів соціальної політики країн ЄС є активна політика зайнятості, спрямована на заохочення, сприяння та підвищення трудової мобільності, скорочення періодів безробіття, активізацію трудового потенціалу осіб, які перебувають у важкій життєвій ситуації і які зазнають труднощів при працевлаштуванні.

Зайнятість на ринку праці позиціонується як ключовий елемент, що сприяє соціальній інтеграції та забезпеченню гідних умов життя. А однією з найважливіших цілей державної соціально-гуманітарної політики є допомога громадянам із виходу з важкої життєвої ситуації і мотивація їх до зайнятості та

продовження продуктивної життєдіяльності. Сьогодні збереження громадського здоров'я є серйозною проблемою, оскільки дорогі та конкуруючі ресурси повинні вироблятися у великих кількостях і розподілятися серед значної кількості людей. Важливість системи охорони здоров'я неможливо переоцінити, оскільки громадське здоров'я дає змогу досягти цілей природного зростання населення, високого рівня життя для всіх членів суспільства та рівних можливостей для різних соціальних верств. Водночас, неефективна державна політика в галузі охорони здоров'я перешкоджає реалізації цих цілей, які є пріоритетними для всієї національної соціально-гуманітарної сфери.

Враховуючи ті заходи, які держави вживають у галузі зміцнення, збереження та покращення суспільного благополуччя людей сьогодні, залежить майбутнє громадянського суспільства. Для удосконалення формування векторів зазначеного напрямку розглядають основні аспекти соціально-гуманітарної політики держави, функціонування яких спрямоване на збереження та зміцнення громадського здоров'я. Соціальні, політичні та економічні зміни в Україні, що пов'язані з військовою агресією рф ускладнюють умови суспільного життя, змінюють соціокультурну ситуацію, що впливає на становлення та розвиток особистості, призводять до появи нових факторів, які впливають, на стан соціального та психічного здоров'я громадян.

Питання, пов'язані зі забезпеченням гуманітарної безпеки на цьому етапі функціонування соціальної системи у кризових умовах життєдіяльності та нестабільності суспільства, набувають особливої актуальності. Гуманітарна безпека є дуже важливою умовою повноцінного розвитку соціуму, збереження та зміцнення його автентичності. Сьогодні державна політика громадського здоров'я та суспільного благополуччя повинна розглядатися як комплексна система з єдністю цілей, взаємодії та наступністю служб, як лікувальних, так і профілактичних та реабілітаційних із загальною доступністю кваліфікаційної медико-соціальної допомоги, гуманістичною спрямованістю. Основним завданням соціально-гуманітарного вектору державної політики сьогодні є розвиток медико-соціальної інфраструктури та стратегії активного довголіття.

Аналіз наукових досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що у науковій літературі накопичений значний комплекс теоретичних розробок, присвячених становленню особистості під впливом суспільних трансформацій, причин поведінки індивідів у соціумі, можливості соціально-економічної стабілізації громадянського суспільства. Сьогодні нагальною потребою став новий тип державного управління громадським здоров'ям, що відповідає вимогам сучасності та заснований на соціальних детермінантах активного довголіття, справедливості, досягненні глобальних і суспільних цілей за допомогою нових взаємопов'язаних типів державного управління.

Систематизація фундаментальних і прикладних досліджень у сфері суспільного благополуччя в сучасній науковій літературі дала можливість з'ясувати, що вирішення актуальної наукової проблеми державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя перебуває на початковій стадії, а головним напрямом досліджень повинно стати удосконалення

механізмів реалізації державної політики у цій сфері. Науково-теоретичні, методологічні, структурно-функціональні, організаційно-змістові, нормативно-правові та концептуальні засади функціонування і вдосконалення системи державного управління в Україні розкрито в наукових працях провідних учених: В. Бакуменка, С. Вавренюка, С. Домбровської, О. Крюкова, М. Латиніна, В. Майборода, С. Майстро, Н. Нижник, В. Олуйка, І. Парубчака, Я. Радиша, В. Цветкова, Е. Щепанського та ін.

Проблематику державного управління щодо концепцій, моделей, механізмів управління, трансформаційних процесів системи урядування розкривають у наукових роботах такі дослідники, як: З. Бурик, К. Ващенко, В. Воротін, Л. Гаєвська, І. Грицяк, І. Дегтярьова, Ю. Дзюрах, В. Засадко, М. Іжа, Н. Калашник, В. Карковська, М. Карпа, А. Коваленко, К. Колесникова, Н. Лікарчук, І. Лопушинський, А. Мацюк, І. Мищак, Л. Муркович, Р. Овчаренко, В. Пасічник, П. Петровський, В. Погорілко, Н. Подольчак, Ж. Поплавська, О. Пухкал, А. Пухтецька, О. Руденко, С. Серьогін, та ін.

Питання соціального здоров'я та суспільного благополуччя і визначення його сутності й структури, висвітлені в наукових працях С. Белая, Д. Древалю, Д. Карамишева, П. Лернера, Т. Лошакової, В. Огаренка, В. Петровського, Г. Полякової, О. Пархоменко-Куцевіл, В. Резнікова, В. Сиченка та ін. Державну соціально-гуманітарну політику та її інституції досліджують такі науковці, як: Т. Андрійчук, М. Бойчук, О. Білоусов, Г. Васильєв, Л. Вінокурова, В. Воднік, О. Волянська, А. Карась, А. Коваленко, А. Колодій, Т. Котенко, В. Кравчук, І. Кресіна, А. Кудряченко, Б. Кузьменко, О. Лотюк, М. Михальченко, Т. Мотренко, Н. Оніщенко, А. Одинцова, М. Орзіх, С. Петков, В. Погорілко, В. Полохало, О. Пухкал, Т. Розова, Ф. Рудич, П. Рабінович, С. Рябов, О. Скрипнюк, О. Токовенко, В. Ткаченко та інші.

Дослідженням громадського здоров'я, обґрунтуванням спектру питань суспільного благополуччя присвячували свої праці наступні зарубіжні науковці Г. Беккер, Дж. Вільсон, Л. Вакуант, К. Маркс, А. Маршалл, Р. Натан, В. Петті, Д. Рікардо, Дж. Роулз, А. Сміт, Д. Фенстейн, Дж. Фрідман, Б. Чизвік, Т. Шульц, А. Коен, Е. Лоулер, А. Маслоу, І. Назарова, Л. Портер, Н. Римашевська, Е. Сазерленд, А. Солтер та інші.

Однак, попри такий значний доробок у дослідженні проблем сфери громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні, удосконалення державної політики в зазначеній сфері, вона не є повноцінно концептуально осмисленою та позбавлена обґрунтованих фундаментальних наукових підходів і практичних рекомендацій із реалізації базових принципів у науці державного управління. Залишаються все ще малодослідженими механізми реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науково-

виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. Доробок автора полягає у розробці концепції державної соціально-економічної та гуманітарної політики громадського здоров'я і суспільного благополуччя в країні, удосконаленні організаційно-нормативної регламентації, актуалізації повноважень органів державної влади на місцях й територіальних громад у системі місцевого самоврядування.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є обґрунтування формування науково-методологічних підходів та розробка практичних рекомендацій для органів державної влади з реалізації механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя на сучасному етапі.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі *завдання* дисертаційного дослідження:

- проаналізувати науково-теоретичну сутність феномену громадського здоров'я та суспільного благополуччя в соціумі як об'єкту державного впливу;
- вивчити особливості трансформації соціально-гуманітарних векторів державної політики щодо суспільного благополуччя у постпандемічний період;
- виокремити соціально-економічну проблематику громадського здоров'я та суспільного благополуччя в сучасному українському соціумі;
- розкрити сутність психологічних факторів соціальної адаптації громадян внаслідок функціонування правового режиму воєнного стану в Україні;
- з'ясувати можливість імплементації кращих практик зарубіжного досвіду політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя;
- узагальнити якісні ознаки сучасної трансформації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні;
- охарактеризувати спектр ціннісних засад суспільного благополуччя українських громадян згідно зі соціальними стандартами Європейського Союзу;
- запропонувати комплекс механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні зі змістовним наповненням;
- сформулювати підходи у суспільно-владній взаємодії щодо збереження громадського здоров'я та підвищення рівня суспільного благополуччя;
- обґрунтувати новітню концепцію державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя на сучасному етапі в Україні.

Об'єкт дослідження – сфера громадського здоров'я та суспільного благополуччя в державі.

Предмет дослідження – формування та реалізація державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що досягнення належного рівня громадського здоров'я в українському соціумі та позитивного впливу на прогресивний розвиток суспільного благополуччя в Україні можливе завдяки злагодженому, спланованому та скоординованому формуванню та реалізації соціально-гуманітарної політики органами державної влади спільно з територіальними громадами у системі місцевого самоврядування враховуючи використання у їхній практичній роботі базових засад стратегії активного

довголіття та системності у наданні медико-соціальних послуг населенню.

Методи дослідження. Для реалізації мети та завдань дослідження використовувався комплекс загальнонаукових, конкретно наукових та спеціальних методів: як теоретичних, так і емпіричних.

Методологічну основу дослідження, що побудована на теоретичних методах пізнання складають методи: аналітичний (аналіз проблем особистості та громадського здоров'я), системний (дослідження структури та функцій органів державної влади у політиці громадського здоров'я та суспільного благополуччя), порівняльний та порівняльно-історичний (порівняння історичних та закордонних практик державної політики у цій сфері, насамперед, зіставлення етапів розвитку державної соціально-економічної та гуманітарної політики в радянський період та за роки незалежності України); прогностичний (розробка перспективних пропозицій щодо удосконалення комплексу ефективних механізмів державної політики, застосування яких найбільш повно сприятиме ефективній її реалізації), узагальнення (обґрунтування перенесення окремих практик, напрямів та методів із зарубіжного досвіду на державне управління в Україні), моделювання (розробка організаційно-нормативної концепції державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя).

Серед емпіричних використовувалися такі методи, як статистичний (аналіз даних загальнодержавної та регіональної статистики щодо питань рівня індивідуального здоров'я громадян) та соціологічний (аналіз результатів соціологічних досліджень серед населення щодо соціальної значущості фізкультурно-спортивних організацій).

До спеціальних наукових методів дослідження, належать: аналітико-синтетичний (аналіз наукової літератури, співвідношення дефініцій); формально-логічний (з'ясування принципів діяльності органів державної влади в контексті реалізації політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя); нормативно-правовий аналіз (порівняння нормативно-правових актів, аналіз закономірностей розвитку законодавчої бази у сфері фізичного виховання та масового спорту), аналіз ситуацій (опис конкретних ситуацій у функціонуванні державних і суспільних інституцій та об'єктів фізичної культури, масового спорту, медико-соціальних та реабілітаційних установ).

Теоретичною базою дисертаційного дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних учених із царини теорії та практики державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя.

Емпіричною базою дослідження стали нормативно-правові акти; статистичні дані, які характеризують актуальний стан і рівень громадського здоров'я та суспільного благополуччя із вітчизняних і зарубіжних практик; результати власних і долучених соціологічних досліджень з питань формування та реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя.

У дисертаційній роботі знайшли відображення публікації, основані на сучасному дослідницькому матеріалі – монографіях, дисертаційних дослідженнях, матеріалах наукових семінарів, конференцій у сфері формування

та реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні, відповідно до мети та переліку завдань, що поставлені у дисертаційному дослідженні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад формування державної політики громадського здоров'я у контексті стратегії активного довголіття шляхом реалізації комплексу механізмів державного управління у соціально-економічній та гуманітарній сфері щодо забезпечення суспільного благополуччя.

Зокрема, в дисертації:

уперше:

- обґрунтовано концепцію державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні, що передбачає ефективний управлінський інструментарій для її реалізації шляхом створення сприятливого соціального-економічного середовища для формування здорової особистості та забезпеченого громадянина завдяки застосуванню інтегративного підходу до цілеспрямованого впливу держави з підвищення рівня суспільного благополуччя на нових ціннісно-орієнтованих засадах;

- запропоновано комплекс механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя, а саме політико-правовий, організаційно-процедурний, соціокультурний та інформаційно-комунікативний зі сутнісним змістовним наповненням та забезпечується партнерською формою взаємовідносин між органами державної влади на місцях, територіальними громадами в системі місцевого самоврядування та неурядовими інституціями соціально-економічного і гуманітарного напрямку;

удосконалено:

- методологічні підходи до систематизації фундаментальних та прикладних досліджень з формування та реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя із обґрунтуванням застосування інтегрального підходу в процесах соціального партнерства у державній соціально-економічній та гуманітарній політиці;

- управлінські принципи формування державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя шляхом визначення ключових сучасних тенденцій, а саме, ролі громадянського суспільства, окреслення ціннісного базису активного довголіття за умов ефективної діяльності органів державної влади на місцях і виконавчими органами місцевих рад;

- науково-теоретичні підходи до формування організаційної та нормативно-правової бази і принципів реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя, що на цей час характерні ситуативною компіляцією сучасних інноваційних уявлень щодо активного довголіття зі застарілими механізмами реалізації заходів соціально-гуманітарного спрямування;

- науково-прикладний базис формування механізмів взаємодії органів державної влади на місцях, територіальних громад у системі місцевого самоврядування та неурядових інституцій соціально-економічного та

гуманітарного спрямування у сфері громадського здоров'я внаслідок застосування креативних форм діалогової взаємодії та соціального партнерства щодо підняття рівня суспільного благополуччя населення;

дістало подальшого розвитку:

- наукове узагальнення та комплексна систематизація існуючих управлінських підходів до формування і реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя шляхом виокремлення політичних, правових, соціальних, культурних, комунікативних, організаційних та процедурних інструментів;

- вектори реалізації державної соціально-економічної та гуманітарної політики як інституційних основ державного управління в царині громадського здоров'я та суспільного благополуччя, що полягає у формуванні ціннісних засад новітніх параметрів життєдіяльності відповідно до соціальних стандартів Європейського Союзу;

- соціогуманітарні аспекти «стратегії активного довголіття», що вирізняються синергетичним характером, який виникає на основі інтегративного підходу органів державної влади на місцях, органів місцевого самоврядування і неурядових інституцій соціально-економічного та гуманітарного спрямування крізь призму суспільно-владної взаємодії;

- визначення соціогуманітарних чинників трансформації усвідомлення громадянами достойного рівня суспільного благополуччя, які зумовлені військовою агресією РФ на території України, а також наявністю протягом тривалого періоду часу правового режиму воєнного стану щодо цінностей здоров'я, соціальної солідарності та розвитку особистості.

Практичне значення одержаних результатів. Основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути реалізовані під час формування і реалізації державної соціально-економічної та гуманітарної політики органами державної влади, закладами системи охорони здоров'я, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями соціогуманітарного спрямування та фізкультурно-спортивними товариствами. Пропозиції автора знайшли своє застосування у практичній діяльності: Територіальної організації Всеукраїнського фізкультурно-спортивного товариства «Колос» з метою удосконалення управлінських механізмів щодо реалізації державної політики сфері фізичної культури і спорту (довідка про впровадження від 22.08.2024 р., № 79); Департаментом освіти і науки Львівської обласної військової адміністрації при розробці окремих положень організації студентського спорту Львівщини (довідка про впровадження від 22.05.2024 р., № 05-243); Причорноморським науково-дослідним інститутом економіки та інновацій при розробці навчально-методичних комплексів із соціально-гуманітарної тематики (довідка про впровадження від 14.07.2024 р., № 778-33/03); Молодіжного спортивного клубу «Темп», як механізми у формуванні та реалізації державної політики розвитку спорту за участі суспільних інституцій (довідка про впровадження від 20.08.2024 р., № 72); Комунального закладу обласної ради «Львівська обласна дитячо-юнацька спортивна школа», як

концепція програмно-цільового регулювання фізкультурно-виховної діяльності (довідка про впровадження від 13.09.2024 р., № 181); Центром українсько-європейського наукового співробітництва під час формування стратегії реалізації гуманітарної політики в державі (довідка про впровадження № 85 від 19.07.2024 р.); Львівським обласним відділенням Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України в рамках реалізації Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року (довідка про впровадження від 10.09.2024 р., № 05-192); Комунальним закладом Львівської обласної ради «Обласний лікарсько-фізкультурний диспансер» при розробці комплексу медико-профілактичних та реабілітаційних заходів (довідка про впровадження від 12.09.2024 р., № 123).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, положення, розробки та висновки дисертаційного дослідження є підсумком особистих досліджень автора, в наукових працях опублікованих у співавторстві зазначено особистий внесок. Ідеї та положення кандидатської дисертації автора, співавторів наукових праць у цій дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження набули висвітлення у наукових публікаціях автора та апробовані на 10 наукових конференціях і науково-практичних семінарах: Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи. 12 Всеукраїнська науково-практична конференція (Херсон, 7 грудня 2021 р.); Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні перспективи. Міжнародна науково-практична конференція (Хмельницький, 11 лютого 2022 р.); Публічне управління: освіта, наука, практика. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (Харків, 18 березня 2022 р.); Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні. Всеукраїнська науково-практична конференція (Київ, 15–28 квітня 2022 р.); Трансформація системи публічного управління в умовах воєнного стану. IV Міжнародна науково-практична конференція (Переяслав, 3 червня 2022 р.); Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика. Міжнародна науково-практична конференція (Харків, 16 березня 2023 р.); Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів. XXIII Міжнародний науковий конгрес (Харків, 27 квітня 2023 р.); Сучасні аспекти реформування системи публічного управління в умовах воєнного часу. I Міжнародна науково-практична конференція (Переяслав, 2 червня 2023 р.); Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи. III Міжнародна науково-практична конференція (Хмельницький, 8 лютого 2024 р.); Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика. III Міжнародна науково-практична конференція (Харків, 29 березня 2024 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 36 наукових праць, а саме: індивідуальна монографія, 21 стаття у фахових наукових виданнях з державного управління, 4 статті у наукових періодичних виданнях проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus та 10 опублікованих тез

конференцій за участю дисертантки. Загальний обсяг публікацій, що належать автору становить 37,4 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (523 найменувань на 60 сторінках). Загальний обсяг роботи – 467 сторінок, з яких основного тексту 322 сторінки. Робота містить 10 рисунків та 59 додатків на 77 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, описано методи, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію отриманих результатів і публікації автора за темою дисертації.

У **першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя»** розкрито теоретичні та методологічні підходи до розуміння феномену громадського здоров'я в сучасному науковому дискурсі, проведено нормативно-правовий аналіз забезпечення належного рівня суспільного благополуччя в Україні та окреслено вплив соціально-гуманітарної сфери на державну політику формування громадського здоров'я та суспільного благополуччя.

Сьогодні необхідне формування нового усвідомлення громадського здоров'я з метою виявлення найбільш проблемних зон та розробки рекомендацій щодо вдосконалення систем охорони здоров'я. В Україні зберігається високий рівень нерівності у питаннях соціально-економічного розвитку та громадського здоров'я. Аналіз динаміки очікуваної тривалості здорового життя населення свідчить, що інтенсивніше її зростання відбувається нерівномірно. Поряд із медичними аспектами підвищення тривалості здорового життя зростає актуальність соціально-психологічних та економічних аспектів активного довголіття. Громадське здоров'я задає нові напрями, нові горизонти розвитку різних сфер благополуччя суспільства, а саме, медицини, соціального захисту, ринку праці та формує нові вектори соціально-економічного розвитку.

Співпраця з громадянським суспільством допоможе більш ефективно пропагувати у практику ідеї суспільного благополуччя, адже багато добровільних організацій та груп взаємопідтримки розглядають вирішення питань, пов'язаних зі здоров'ям, як істотну частину своєї діяльності, чимало послуг охорони здоров'я надаються в межах підтримки з боку місцевого самоврядування. Організації громадянського суспільства значною мірою впливають на формування порядку денного з питань суспільного благополуччя та його соціальних детермінантів. Важливе завдання сьогодення домогтися більш міцної прихильності приватного сектора до інтересів охорони здоров'я та заохочувати прояви соціальної відповідальності з боку приватних структур.

Неодмінні умови для досягнення суспільного благополуччя – це спільні зусилля у масштабах всього соціуму, у них мають брати участь органи державної влади, неурядові організації, громадянське суспільство, приватний сектор, академічна сфера, працівники охорони здоров'я, місцеві спільноти та окремі

громадяни. На сучасному етапі отримання дивідендів залежить від минулих інвестицій у професійний, інтелектуальний та технічний розвиток дедалі більш численного молодого населення; вкладень, пов'язаних із чіткою системою безперервного навчання, що враховує взаємопов'язаний характер усіх рівнів освіти та надання учасникам ринку праці можливостей задоволення поточних та майбутніх вимог ринку. Траєкторії розвитку значною мірою зумовлені міжнародним економічним середовищем, у якому функціонує їх економіка, зокрема в умовах наявності глобальних виробничих мереж, викликаних до життя процесом глобалізації.

Посилення проблеми соціальної нерівності та спричинена нею напруженість деструктивно впливає на гуманітарну безпеку та потребує об'єднань зусиль країн для її врегулювання. Соціально-економічна нерівність у сучасному світі тільки зростає, якщо до її основних причин можна віднести економічну кризу, корупцію, транснаціональну злочинність, та менш помітні фактори, що впливають на розшарування світового суспільства. Разом із безробіттям зростають ризики дитячої праці, насильства, ранніх шлюбів та інших форм експлуатації, від яких біженці практично не захищені. Подібні події безпосередньо призводять до майнового розшарування суспільства та соціальної напруги, що мають деструктивний ефект на міжнародну безпеку. Глобальна концепція в галузі безпеки вступила у фазу тривалої нестабільності, що супроводжується зростанням загроз цивільних заворушень у всьому світі.

Посилення тиску на бюджети під час військової агресії РФ ще більше посилює невизначеність щодо майбутнього надходження офіційної допомоги, витрати на допомогу скоротилися через економічні наслідки війни. Громадське здоров'я характеризується найвищою диференціацією соціально-економічного розвитку, а також визначає продуктивність праці та впливає на рівень найважливіших макроекономічних показників держави загалом. У цьому актуалізується завдання визначення ступеня доступності послуг охорони здоров'я в різних регіонах держави, як одного з найважливіших параметрів, пов'язаних зі здоров'ям населення.

Рейтинги здоров'я населення або ступеня доступності послуг охорони здоров'я подаються в показниках соціально-економічного стану, якості життя та способу життя, соціальної орієнтованості бюджетів та інших чинників. Істотною проблемою аналізу можливостей удосконалення системи охорони здоров'я є наявність як внутрішніх факторів і тенденцій, так і значною мірою зовнішніх, визначених поточною соціально-економічною політикою, реалізацією національних проєктів. Удосконалення систем охорони здоров'я має проводитися в контексті досягнення цілей соціально-економічного розвитку і насамперед всього плану розвитку держави, що передбачає формування інструменту моніторингу здоров'я населення в різних аспектах.

Суспільство все більше уваги повинно приділяти здоров'ю, але постраждалі території можуть не в повному обсязі та в асортименті бути забезпечені медикаментами, соціально значущими товарами, якісними соціальними та медичними послугами. Надання якісних медико-соціальних

послуг передбачає наявність висококваліфікованого медичного персоналу та відповідних матеріальних і нематеріальних ресурсів. Органи державної влади на всіх рівнях розглядають можливості для створення формальних структур та механізмів, що забезпечують узгодженість зусиль і міжсекторальне вирішення проблем. Це може зміцнити координацію та компенсувати наявні дисбаланси у розподілі владних повноважень щодо підвищення пріоритетності суспільного благополуччя на порядку денному державної політики. Істотною проблемою аналізу можливостей удосконалення системи охорони здоров'я є наявність як внутрішніх факторів і тенденцій, так і значною мірою зовнішніх, визначених соціально-економічною політикою, реалізацією національних проєктів.

Удосконалення системи громадського здоров'я має проводитися в контексті досягнення цілей соціально-економічного розвитку і насамперед всього плану розвитку держави, що передбачає формування інструменту моніторингу здоров'я населення в різних аспектах. Суспільство все більше уваги приділяє здоров'ю, але постраждалі внаслідок війни території можуть не в повному обсязі та в асортименті бути забезпечені медикаментами, соціально значущими товарами, якісними соціальними та медичними послугами. Надання якісних послуг передбачає наявність висококваліфікованого медичного персоналу та відповідних матеріальних і нематеріальних ресурсів.

Органи державної влади на всіх рівнях розглядають можливості для створення формальних структур та механізмів, що забезпечують узгодженість зусиль і міжсекторальне вирішення проблем. Це може зміцнити координацію та компенсувати наявні дисбаланси у розподілі владних повноважень щодо підвищення пріоритетності суспільного благополуччя на порядку денному державної політики, розвиток стратегічного діалогу з проблем здоров'я та суспільного благополуччя. Ефективними інструментами визначення потенційного впливу тих чи інших факторів здоров'я та соціальної справедливості є такі методики, як оцінка впливу на суспільне благополуччя. Органи державної влади також прагнуть формувати управлінські механізми, дають можливість активного залучення ширшого кола зацікавлених сторін. Особливо важливою є участь громадян, суспільних інституцій та інших груп населення, які становлять громадянське суспільство.

Активні соціальні групи об'єднують свої сили для вирішення проблем суспільного благополуччя на всіх рівнях державного управління. Порядок показників соціально-економічного розвитку відрізняється для показників ВВП, середніх доходів населення, а бюджетні витрати на охорону здоров'я, інвестиції на охорону здоров'я йдуть за спаданням. Найменша неузгодженість у показниках, що відображають доступність послуг охорони здоров'я впливає на формування рейтингу доступності послуг охорони здоров'я, тому вдалося встановити, що сформувалися суттєві дисбаланси, які вимагають розробки заходів щодо вдосконалення систем охорони здоров'я. Одним із найважливіших результатів державної соціально-економічної політики має стати громадське здоров'я нації, як найважливішого фактора суспільного благополуччя.

Адаптація цілей соціально-економічного розвитку в національний

контекст передбачає окреслення стратегічних напрямів за тими викликами і загрозами, які виділяє для себе кожна держава. Для досягнення цілей держава має змінити національну стратегію та модель розвитку, одночасно забезпечуючи свою конкурентоспроможність. Новітня концепція соціально-економічного зростання повинна охоплювати не тільки показники трансформації зайнятості, рівності та соціальної справедливості, а також забезпечення національних інтересів, безпеки та громадського здоров'я. Потенціал громадського здоров'я можна визначити як можливість населення з повноцінної та тривалої участі в громадському відтворенні, забезпечуючи якісне відтворення людського капіталу. Індикатори оцінки стану та ефективності охорони здоров'я мають бути взаємопов'язані з індикаторами досягнення цілей соціально-економічного розвитку.

Результативна діяльність у масштабі всього суспільства допомагає досягти більш високих результатів щодо суспільного благополуччя, у XXI столітті стратегія суспільного благополуччя реалізується в численних формах і вимагає креативного підходу та нових навичок, особливо щодо усунення конфлікту інтересів та пошуку нових шляхів вирішення складних проблем. Спільна діяльність зі загальних стратегічних пріоритетів громадського здоров'я охоплює інвестування в індивідуальне здоров'я на всіх етапах життя людини та розширення прав і можливостей громадян, вирішення найбільш актуальних проблем та зміцнення потенціалу охорони громадського здоров'я.

У другому розділі дисертації *«Формування державної політики соціально-економічного розвитку в контексті громадського здоров'я та суспільного благополуччя»* охарактеризовано формування та реалізацію державної соціально-економічної політики у сфері громадського здоров'я на сучасному етапі суспільних загроз, розкрито сутність формування управлінських принципів у державній політиці соціально-економічного розвитку для забезпечення суспільного благополуччя та з'ясовано особливості трансформації стратегії державної політики соціально-економічного розвитку в період глобальних викликів та епідеміологічних впливів.

Покращення показників громадського здоров'я має відображати широкий та складний спектр детермінант і факторів впливу на здоров'я, а також багатосекторальний та багатогранний характер суспільного благополуччя. Сьогодні необхідна розробка загальнодержавних стратегій із залученням усього суспільства, щоб відобразити комплексність детермінант здоров'я у різноманітних та об'єднаних горизонтальними мережами. Здоров'я громадян є цінним ресурсом економічної та соціальної стабільності та відіграє ключову роль у скороченні масштабів бідності. Зволікання з прийняттям стратегічно важливих рішень для охорони здоров'я та соціального забезпечення призвели до того, що в цей час вони перебувають у критичному стані та не можуть належно виконувати покладені на них функції.

Як вихід вбачається прийняття та запровадження національних програм, в основі яких буде покладено принцип збереження громадського здоров'я та суспільного благополуччя у здорового та соціально успішного громадянина, а

також принцип профілактики та запобігання захворювань і соціальних потрясінь. Заходами, здатними зменшити зростання витрат на охорону здоров'я, можуть бути зниження кількості медичних послуг, які гарантуються в межах обов'язкового медичного страхування. До недоліків страхової моделі охорони здоров'я часто відносять її невеликі можливості у сфері громадського здоров'я, а також щодо вживання заходів профілактичної медичної допомоги, обумовлених недостатніми фінансовими можливостями страхових фондів.

Раніше на базі соціально-економічного зростання спостерігалось істотне зростання реальних наявних грошових доходів населення, пізніше тенденції у галузі доходів населення зазнали істотних змін. У соціально-гуманітарній політиці актуалізовано підтримку осіб, які здійснюють догляд, надання додаткової допомоги, додаткової відпустки, консультаційних послуг, підтримку осіб старшого віку, надання помічників по догляду, доставку продуктів харчування і медикаментів, продуктові сертифікати для вразливих груп, надання матеріальної допомоги, тимчасового житла для безхатченків. Система громадського здоров'я, що вибудовується, по суті, є комплексом заходів щодо спонукання населення до здорового способу життя, вибору та посилення відповідальності кожної людини за своє здоров'я.

Однак важливо враховувати, що сьогодні зосереджено значну кількість факторів, які не залежать від особистого вибору людини, що різноманітно впливають на її здоров'я і далеко виходять за межі громадського здоров'я та системи охорони здоров'я в цілому. Для успішного досягнення цілей програм зі зміцнення громадського здоров'я, спрямованих на підвищення якості життя та благополуччя громадян, необхідною умовою є наукова обґрунтованість і правильна організація відповідної діяльності. Зазначене передбачає вироблення єдиної державної соціально-економічної політики у сфері громадського здоров'я. Формування та реалізацію державної політики і процеси визначення її пріоритетів необхідно пов'язувати з оцінкою поточної ситуації, наданням достовірних фактичних даних, а також одержанням доказової інформації.

Найголовнішим ризиком зазначених програм може бути те, що їх фінансування, у тому числі збільшення оплати праці медичних працівників, витрати на високотехнологічну медичну допомогу та інші статті, передбачається за рахунок збільшення надходжень з бюджетних коштів. Водночас більшість із бюджетів держав сьогодні дефіцитні та не можуть забезпечити навіть існуючі сьогодні витрати на територіальні програми соціальних гарантій. Сьогодні повинні ефективно реалізовуватися програми громадського здоров'я, націлені на конкретні й важливі для кожної країни результати та пріоритети.

Підтримувати громадське здоров'я не означає, що здоров'я громадян одразу буде покращуватися, хоча і сама система охорони здоров'я вимагає особливої уваги та обґрунтованих трансформацій у напрямі наближення до її перспективної організаційної моделі. За нинішньої організації системи громадського здоров'я медичні установи неспроможні пролікувати всіх, кому необхідна медична допомога, що вже говорити про інших, додатково виявлених під час оглядів. Система управління у галузі охорони здоров'я будь-якого рівня

мають не просто формально отримати за домовленістю відповідний сертифікат керівника, як це нерідко має місце, а пройти повноцінний курс навчання з громадського здоров'я. Виконанню цього завдання у сфері громадського здоров'я може сприяти проведення систематичного опису всіх послуг, які надають населенню в галузі охорони здоров'я. Сьогодні питання громадського здоров'я у державі вирішуються внаслідок розподілу повноважень у цій сфері між рівнями державної влади, неурядовими організаціями та громадянами, що закріплено та регулюється нормативно-організаційними механізмами (рис. 1).

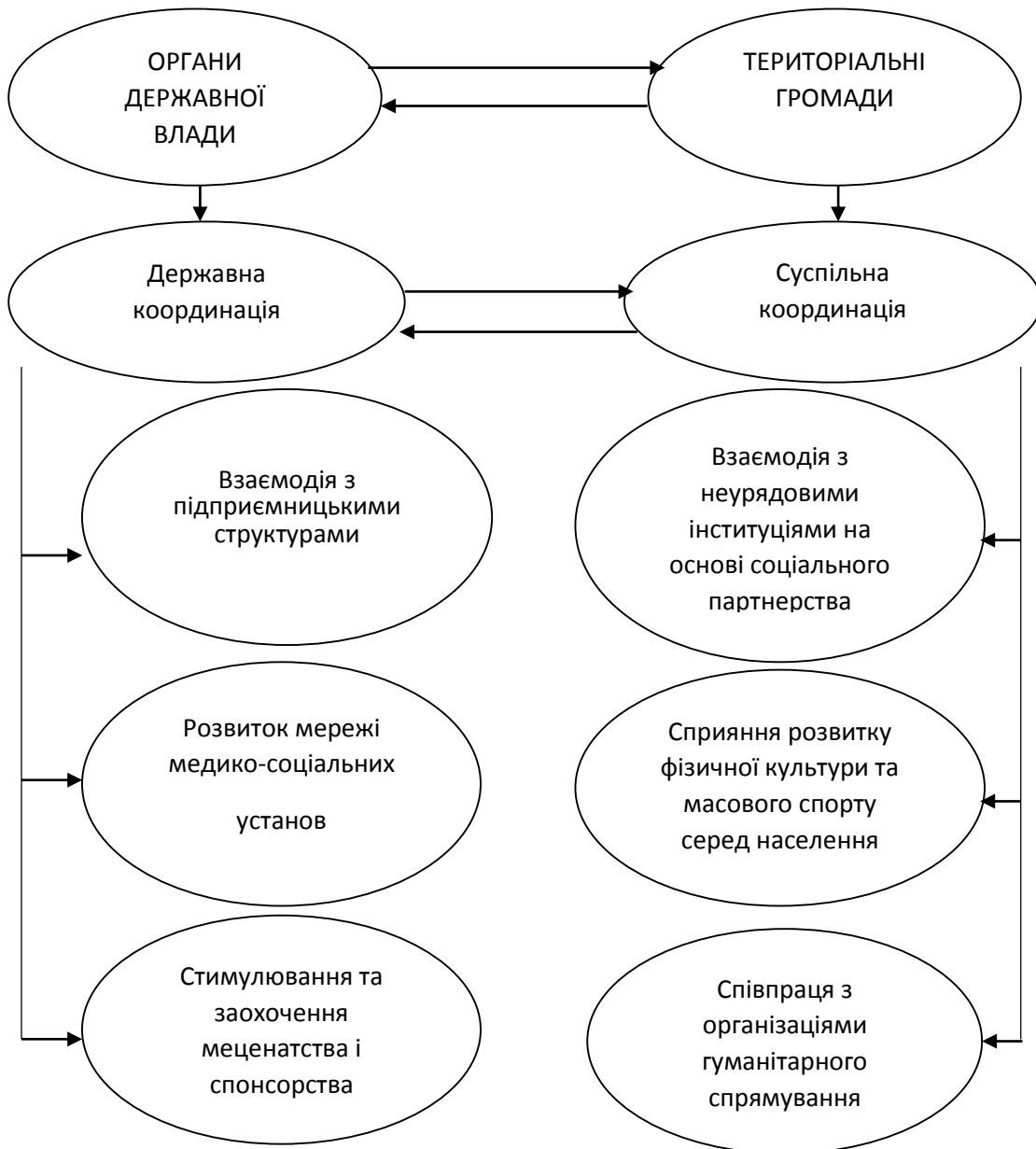

Рис.1. Координація діяльності державної влади на місцях і територіальних громад з реалізації політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя

Механізмами державної політики, що забезпечують реалізацію встановлених законодавством та нормативно-правовими актами функцій досягнення пріоритетних цілей у сфері соціально-економічного розвитку, є програми, що реалізуються органами виконавчої влади. При взаємодії та розвитку громадського здоров'я повинні співпрацювати медичні організації, органи публічної влади, суспільство, громадяни та засоби масової інформації, а також роботодавці та їх організації. Престижність здоров'я залежить не так від зайнятих у цій професії, як від ступеня розвитку суспільної свідомості, від правильного розуміння суспільного благополуччя. Держава є гарантом соціального захисту в пріоритетності громадського здоров'я, а тому для забезпечення державних гарантій надання медико-соціальної допомоги кожному громадянину потрібно, щоб держава реалізовувала функції замовника та виконавця поставлених завдань.

У взаємозалежній глобальній економіці міжнародна підтримка структурних перетворень – це інвестиції в системну стійкість, оскільки будь-які успіхи в галузі економічного розвитку відображатимуть глобальну стійкість. Сприяння структурній трансформації на основі нарощування виробничого потенціалу залишається єдиним найбільш життєздатним шляхом суспільного благополуччя. Вживання короткострокових надзвичайних заходів має відбуватися з урахуванням довгострокових цілей та створювати стимул для їх досягнення. Формування громадського здоров'я має залучати значні додаткові ресурси в галузь охорони здоров'я, включати принципи суспільного та соціально-економічні механізми державного управління.

Важливими також є розробка спільних програм зі зміцнення громадського здоров'я та підняття рівня суспільного благополуччя, моніторинг і контроль реалізації. Розробка критеріїв, що допомагають оцінювати якість функціонування системи управління громадським здоров'ям, а також методик оцінки соціально-економічного розвитку, соціальний захист, доступність охорони здоров'я спонукає розробку наукових методів прогнозування поширення та профілактики захворювань. Важливим є удосконалення якісних параметрів прогнозування на користь громадського здоров'я, дослідження мотивації до профілактичної роботи та соціологічні дослідження, використання цифрових технологій і платформ для моніторингу суспільного благополуччя.

Реалізація зазначених механізмів допоможе комплексно підходити до питань громадського здоров'я населення держави в цілому на сучасному етапі. З метою досягнення максимально можливого рівня громадського здоров'я з координованим використанням усіх ресурсів необхідне формування системи, що об'єднує всі медичні служби та організації, незалежно від форми їхньої власності та відомчої належності й працює в межах державного, експертного та громадського контролю. Основою реалізації права кожного громадянина на охорону здоров'я є отримання медико-соціальної допомоги, яке надається у державних та комунальних установах, а також може надаватися у медичних організаціях недержавного сегменту.

Стратегічний розвиток громадського здоров'я та суспільного

благополуччя на сучасному етапі має враховувати весь спектр взаємовідносин державного та недержавного сегментів галузі. На сучасному етапі важливо, щоб під час формування базису громадського здоров'я з використанням усіх наявних потужностей галузі охорони здоров'я зберігалось чітке розмежування державної та ринкової медицини. Передбачено створення центрів громадського здоров'я у форматі структурних підрозділів медико-соціальних організацій, що надають первинну допомогу. Співвиконавців програми можна розглядати як коло органів виконавчої влади, взаємопов'язаних у процесі обґрунтування, виробітку, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері громадського здоров'я та як організаційну структуру суспільного благополуччя.

У третьому розділі дисертації *«Зарубіжний досвід і сучасні перспективи у реалізації гуманітарної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя»* проаналізовано зарубіжний управлінський досвід та сучасні виклики в реалізації державної політики громадського здоров'я і суспільного благополуччя, досліджено європейську практику фінансування галузі громадського здоров'я в державній гуманітарній політиці у період глобальних викликів і загроз та обґрунтовано ефективність реформ у політиці громадського здоров'я та суспільного благополуччя в зарубіжних країнах під час епідеміологічних загроз.

XXI століття може бути найбільш обтяженим цим синдромом в історії людства, що може призвести до надзвичайно високих економічних, соціальних і політичних витрат щодо суспільного благополуччя громадян. Особливо високий ризик пов'язаний зі силою тенденцій, які руйнують вільний ринок, що може бути прискорене цифровою революцією. Це призводить до загрози вільної конкуренції, горизонтальної концентрації влади на багатьох стратегічних рівнях. Створюється загроза не лише основам вільної ринкової економіки та конкуренції, а й демократії та лібералізму, а питання формування оптимальної державної соціально-економічної політики сьогодні стають фундаментальною проблемою в глобальному масштабі.

Сьогодні необхідні моделі суспільно-владної взаємодії, що ґрунтуються на поділі пріоритетів, які спрямовані на детермінанти здоров'я, що є показниками діяльності цих секторів, призводять до отримання додаткових соціальних благ, включаючи соціально-економічні переваги. Громадяни повинні вплинути на власне здоров'я та на детермінанти здоров'я в межах власного соціального середовища, широта спектра детермінант громадського здоров'я означає, що суспільне благополуччя не може бути сферою відповідальності одного лише сектора державної політики. До вирішення проблем охорони здоров'я дедалі активніше залучаються міжнародні соціальні громадські інституції, які відіграють роль учасників державної політики громадського здоров'я.

Державна політика суспільного благополуччя покликана долучити населення до активного довголіття, допомагаючи сформувати правильне уявлення про соціальні ролі та відносини в суспільстві. Впровадження міжнародних, стандартів, програм охорони здоров'я та вирішення соціальних проблем у конкретних країнах значною мірою залежить від доцільності

соціально-медичних втручань. Основи Європейської політики на підтримку дій усієї держави та суспільства в інтересах здоров'я та благополуччя покликані представити політикам і ключовим фахівцям-практикам основні цінності та принципи як основні стратегічні рекомендації щодо практичного здійснення політики здоров'я. Одна з основних негативних сторін сучасного способу життя населення – це зниження рухової активності, з якою в останні роки борються органи місцевого самоврядування через реалізацію державних програм. Системні заняття спортом та фізична тренуваність людей, особливо дітей та молоді, лежать в основі громадського здоров'я всієї популяції та фізичного потенціалу населення.

В основу державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя покладено різноманітний досвід у галузі охорони здоров'я, накопичений країнами Європейського регіону. Безумовно, якість та доступ до послуг охорони здоров'я у цих країнах різняться, однак, всі наявні факти вказують на те, що ці відмінності значною мірою зумовлені різними соціальними та економічними обставинами. Громадське здоров'я людей стало відповіддю на ці виклики, його мета полягає в тому, щоб значно покращити здоров'я та підвищити рівень добробуту населення, скоротити нерівності щодо здоров'я, зміцнити охорону громадського здоров'я та забезпечити наявність універсальних, соціально справедливих, стійких та високоякісних систем охорони здоров'я, орієнтованих на людину.

Суспільне благополуччя засноване на цінностях, закладених у Конституцію ВООЗ: володіння найвищим досяжним рівнем здоров'я є одним із основних прав будь-якої людини, незалежно від раси, віку, соціального статусу. Також важливими є принципи справедливості, стійкості, якості, прозорості, підзвітності, право на участь у прийнятті рішень та збереження гідності. Нові вимоги до державної соціальної політики та громадського здоров'я пов'язані також з об'єктивним процесом формування проблем здоров'я, які при цьому активно політизовано. Сучасні інновації спонукають до більш глибокого осмислення процесів взаємовідносин між національними та наднаціональними інститутами у сфері громадського здоров'я, соціальної політики, сучасних тенденцій управління.

Сьогодні актуалізуються проблеми взаємодії між національними та локальними ініціативами щодо громадського здоров'я, соціальними проблемами, глобальними ідеями та середовищем їх втілення. Тенденції відображають не лише масштаби соціально-економічного тягаря, що накладається поширеними сьогодні хворобами, а й те, що ці проблеми можна вирішити, якщо більше уваги приділяти зміцненню здоров'я, профілактиці хвороб та громадській охороні здоров'я з тим, щоб скорочувати нерівності по всьому соціальному градієнту та надавати підтримку найбільш уразливим і позбавленим цього людям. Проте в багатьох країнах сьогодні стратегії в інших секторах, ніж охорона здоров'я, не приділяють належної уваги здоров'ю чи соціальній справедливості.

Системи охорони здоров'я, як і інші сектори, повинні пристосовуватися та

змінюватися, акцентуючи увагу на первинній медико-санітарній допомозі, зміцненні здоров'я та профілактиці хвороб, ще більше дбаючи про те, щоб надана допомога була орієнтованою на людину та комплексною, що об'єднує рівні первинної спеціалізованої допомоги або забезпечує одночасне надання медичної допомоги та соціального захисту. В цілому, зазначене, здебільшого, варто віднести на рахунок зусиль з клінічної профілактики, і ця частка, мабуть, зростає, ці огляди переконують у слушності комбінованого підходу, що поєднує зниження ризику на рівні популяції та надання клінічної допомоги соціально нужденним.

Державна соціально-гуманітарна політика служить одним зі способів легітимації влади та оперує нормативними уявленнями про громадське здоров'я та суспільне благополуччя, як бажаний рівень соціально-демографічних показників. Необхідний новий тип управління на благо громадського здоров'я ґрунтуватиметься на соціальних детермінантах здоров'я, справедливості та стійкості, а також на досягненні глобальних та соціальних цілей за допомогою взаємопов'язаних форм формального та неформального управління та нових стратегічних взаємин і будуватися з урахуванням потреб людей та за їх участі. Ефективна державна соціально-гуманітарна політика є відносно самостійною сферою суспільних відносин, пов'язаною з реалізацією національних та глобальних цілей, соціально-гуманітарним реформуванням суспільства, її результати є мірилом оцінки рівня суспільного благополуччя.

У зарубіжних країнах державна політика соціальних стандартів громадського суспільства ґрунтується на тому, що органи державної влади несуть відповідальність за стан здоров'я та благополуччя населення, а не лише за стан та фінансування системи надання медико-соціальної допомоги. Уряди досягають суттєвішого позитивного впливу на здоров'я, коли вони взаємопов'язують стратегії, інвестиції та послуги і зосереджують увагу на скороченні соціальних нерівностей. Їх прямим обов'язком є розробка міжсекторальних національних стратегій, які поєднують планування та контроль, що дозволяють вирішувати завдання та досягати цілей у таких пріоритетних галузях, як здоров'я протягом усього життя, покращення громадського здоров'я, а також розширення прав та можливостей громадян.

Система охорони здоров'я та соціального забезпечення не може функціонувати як єдине ціле, вона діє лише завдяки зусиллям відповідних важелів. Тому громадське здоров'я та соціальні складові повинні мати комплексний характер, що доцільно враховувати у відповідній ситуації на сучасному етапі. Такі міжсекторальні стратегії використовують фінансові політики та регулювання, приділяють увагу роботі в школах та на робочих місцях включаючи оцінку ризиків. Приблизно чверть населення Європейського регіону упродовж життя стикається з проблемами здоров'я того чи іншого типу. Факти свідчать, що, як і інші негативні наслідки економічного спаду, таке зростання можна суттєво пом'якшувати за допомогою чітко спрямованого соціального захисту та політики, націленої на активізацію ринку праці.

У четвертому розділі дисертації *«Реалізація державної соціально-гуманітарної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя у постпандемічний період»* – визначено особливості трансформації соціально-гуманітарних векторів державної політики у сфері суспільного благополуччя внаслідок пандемії, проаналізовано державну соціально-гуманітарну політику відновлення здоров'я та реабілітації громадян у контексті протидії пандемічним впливам та запропоновано реалізацію адаптаційних механізмів у державній політиці громадського здоров'я під час соціальних обмежень у постпандемічний період.

Прогноз також покладається на сучасні ІТ-системи, на штучний інтелект, про що свідчать наслідки впровадження електронних рецептів, скерувань чи електронної медичної документації. У таких умовах необхідно формувати соціально-економічний розвиток через суспільне благополуччя. В умовах динамізму змін, що наростають, зростаючої невизначеності доцільно поєднувати різні концепції, щоб використовувати позитивну синергію, що впливає з такого синтезу. Це пояснюється тим, що нова реальність, яка не повністю визнана, вимагає нових рішень на практиці, для цього потрібна соціально-економічна політика, відмінна від тих, що використовуються досі. Важливим правилом, що регулює економіку майбутнього, має бути помірність, свідоме пристосування людських, матеріальних і фінансових ресурсів до вимог суспільного благополуччя.

Ефективність управління адаптаційним процесом залежить від оптимального балансу між корекцією масштабних обмежувальних заходів у сфері громадського здоров'я й утримання передачі захворювання під контролем унаслідок зміцнення заходів особистого захисту та норм особистого фізичного дистанціювання. Послаблення обмежувальних заходів у сфері громадського здоров'я варто розпочинати у разі, якщо виконується низка умов, описаних у рекомендаціях ВООЗ. Крім того, при аналізі епідеміологічних факторів необхідно обговорювати насамперед такі питання, як ефективність системи епідеміологічного нагляду, що діє в режимі реального часу.

Водночас, при запровадженні суворіших заходів щодо громадського здоров'я та соціальних обмежень необхідно брати до уваги їхні соціально-економічні наслідки, особливо в умовах високої залежності від повсякденної зайнятості в умовах неформальної економіки. Рішення стосовно посилення, послаблення або впровадження заходів щодо громадського здоров'я та соціальних обмежень для боротьби з епідемією повинні бути співвіднесені з позитивними та негативними наслідками цих заходів для суспільства. До важливих аспектів належать наслідки у сфері громадського здоров'я, соціального благополуччя, прав людини, соціально-економічної рівності, проблематики суспільних настроїв.

Розробка управлінських підходів з підтримки кадрів системи охорони здоров'я відповідно до рівня потреб у медичних послугах обумовлена акцентом на гнучкість методів підготовки й мобілізації кадрів та регламентування їх роботи, збільшенням інвестицій для надання працівникам охорони здоров'я і

соціальних служб необхідної психосоціальної підтримки, організації навчання на робочому місці. Важливо також приділяти особливу увагу питанням соціальної підтримки та охороні психічного здоров'я працівників, зайнятих боротьбою з епідеміологічними загрозами.

Підготовка національних програм адаптаційного періоду можлива лише в тому випадку, якщо суспільство повною мірою залучено до цієї роботи та готове підтримувати відповідні заходи. Поступова корекція обмежувальних заходів за підсумками оцінки ризиків на національному чи на регіональному рівні може передбачати сегментування за географічною ознакою. Незважаючи на те, що послаблювати широкомасштабні заходи соціального дистанціювання рекомендовано лише в тому випадку, якщо показник зниження кількості нових випадків зараження постійно знижується. Нарощування потенціалу у сфері громадського здоров'я протягом адаптаційного етапу допомагає послаблювати режим самоізоляції з мінімумом ризиків та постійно контролювати ситуацію.

Органи державної влади повинні використовувати обстеження та онлайн-опитування, що допомагають галузі охорони здоров'я отримувати інформацію про реакції та поведінку населення на постійній основі та в режимі реального часу. Зазначені механізми можуть використовуватися для аналізу сприйняття, готовності підкорятися обмеженням, оцінки психічного та фізичного здоров'я і поведінки громадян, їхні потреби в інформації. Це допомагає органам державної влади прогнозувати реакцію суспільства, перевіряти окремі заходи на практиці у певних сегментах, завчасно коригувати заходи і мінімізувати наслідки. Щоб забезпечити швидке виявлення будь-яких наслідків реформування заходів щодо захисту громадського здоров'я та соціальних обмежень, мають бути створені механізми зворотного зв'язку.

В інтересах практичного впровадження обмежувальних заходів, які найкраще відповідають потребам на місцях та їх ретельнішого дотримання необхідно забезпечити участь місцевого населення у прийнятті рішень. Для забезпечення стабільності зусиль потрібно опиратися на механізми мережевої взаємодії місцевого населення, нарощуючи потенціал за допомогою навчання. На всіх етапах реагування необхідно контролювати інформацію про пандемію, що виникла внаслідок надлишку інформації, а також недостовірних відомостей про епідеміологічну загрозу шляхом своєчасного поширення через канали коректної інформації, орієнтованої на конкретні групи населення.

Адаптаційний процес дає можливість відступити на крок та оцінити якість послуг охорони здоров'я та характер смертності, визначивши й усунувши можливі джерела проблем. Управління системою охорони здоров'я потребує додаткової адаптації комплексу механізмів, щоб успішно поєднувати контроль та організацію екстреного медичного реагування й надання базових послуг з охорони здоров'я. Для цього необхідно нарощувати можливості швидкого розгортання лабораторій і служб охорони здоров'я та забезпечувати захист і навчання для фахівців, які працюють безпосередньо з громадянами. За допомогою оптимальних рішень можна доповнювати та підтримувати наявні можливості систем охорони здоров'я, надання достовірної інформації

населенню, інформування громадян про особливості та характер захворювання підтримки цілого комплексу заходів у відповідь.

Надзвичайно важливо, щоб при реалізації цифрових рішень дотримувалися права людини та всі норми щодо захисту особистих даних, вони повинні служити джерелом своєчасної та надійної інформації і прийняття обґрунтованих рішень. У поєднанні з оптимальними стратегіями тестування ці програми і цифрові рішення можуть бути особливо актуальними, коли йдеться про оцінку ефективності широкомасштабних заходів з охорони громадського здоров'я. Надзвичайні обставини, викликані епідеміями, допускають використання цифрових рішень за умови вжиття необхідних запобіжних заходів, включаючи аналіз на предмет відповідності етичним нормам та нормам про захист особистих даних, у поєднанні з чітким механізмом нагляду та прийняттям застереження щодо обмеження терміну дії таких винятків.

Збереження громадського здоров'я залишатиметься одним із головних завдань для органів державної влади та громадянського суспільства, щоб розглядати питання суспільної підтримки як наскрізну тему у всіх надзвичайних гуманітарних ситуаціях, що стосуються, зокрема, секторів охорони здоров'я, захисту, освіти. Для організації адаптаційного процесу в межах реагування на епідеміологічні загрози немає будь-яких універсальних підходів, усе залежить від потенціалу системи охорони здоров'я та медичних служб, властивих конкретному суспільству особливостей поведінки, а також соціально-економічних міркувань, тому терміни реалізації цих заходів і схема їх поетапного застосування можуть відрізнятися.

Реалізація стратегії розвитку громадського здоров'я на довгостроковий період шляхом створення ефективної державної соціально-гуманітарної політики забезпечить повноцінну реалізацію прав громадян. Інноваційний розвиток громадського здоров'я, широке впровадження індивідуальних профілактичних програм, підвищення мотивації та особистої відповідальності пацієнтів за стан свого здоров'я сприяють розширенню формування та реалізації державної соціально-гуманітарної політики. Необхідне удосконалення системи контролю з боку держави за діяльністю всіх учасників системи громадського здоров'я щодо доступності, своєчасності, якості та безпеки надання медичних послуг. Уся концепція громадського здоров'я має ґрунтуватися на відкритому діалозі з громадянським суспільством, професійними та медичними некомерційними організаціями.

Основними рушійними силами трансформації громадського здоров'я є такі проблеми, як низька економічна та соціальна ефективність роботи закладів системи охорони здоров'я. Натомість, приватний сектор національної системи медичного страхування частково сформувався та продовжує розвиватися. Сьогодні підняття рівня громадського здоров'я в Україні перебуває в перманентній кризі, його зростання є серйозною проблемою на сучасному етапі. Необхідно акцентувати на вдосконаленні реалізації державної соціально-економічної політики сфери громадського здоров'я, що передбачає виконання програм, спрямованих на підвищення рівня суспільного благополуччя.

У п'ятому розділі дисертації *«Удосконалення реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя на сучасному етапі в Україні»* висвітлено соціальні та демографічні аспекти державної політики збереження рівня громадського здоров'я в контексті суспільного благополуччя, обґрунтовано трансформацію державної політики громадського здоров'я і суспільного благополуччя на етапі правового режиму воєнного стану в Україні та запропоновано удосконалення державної молодіжної політики здоров'я і благополуччя у період сучасних викликів та загроз національній безпеці України.

Існуючий стан нормативно-правових аспектів державної політики у сфері охорони здоров'я громадян дає підстави зробити висновок про те, що якісне надання медико-соціальних послуг у нашому суспільстві набуло статусу гострої гуманітарної проблеми, вирішення якої можливе лише на основі засад соціальної справедливості, яка встановлює взаємну залежність між потребами громадян у доступній та кваліфікованій допомозі, а також кадровими та матеріально-технічними можливостями її надання з боку держави. До суспільно-владної взаємодії належить координація питань у системі охорони здоров'я, забезпечення надання доступної та якісної медичної допомоги.

Особливо важливими є збереження та підняття рівня громадського здоров'я, створення умов для ведення здорового способу життя, формування культури відповідального ставлення громадян до особистого здоров'я, зазначене створює передумови формування ефективної системи державного управління у сфері охорони громадського здоров'я. Громадське здоров'я є особливою сферою публічної діяльності, покликаною гарантувати право громадян на життя та здоров'я, і тому йому має бути відданий найвищий пріоритет у правовому, політичному, економічному та соціальному житті держави та громадянського суспільства.

Формування принципів системи громадського здоров'я можна використовувати для пошуку механізмів вирішення поставлених завдань для підвищення рівня здоров'я громадян та відпрацювання моделі суспільно-владної взаємодії для удосконалення системи охорони здоров'я. Щоб захистити найбільш вразливі групи населення, багато країн зробили кроки щодо збільшення охоплення цих груп соціальними виплатами, у тому числі внаслідок спрощення процедур звернення за виплатами, крім того, збільшився розмір наданих виплат. Деякі країни тимчасово відмовилися від перевірки нужденності, щоб охопити одержувачів, які мають певні види майна, але в поточній ситуації зіткнулися з економічними труднощами, період очікування отримання виплат був скорочений. Окрім того, внаслідок пандемічних впливів були припинені зобов'язання одержувачів соціальної допомоги з пошуку роботи. Для забезпечення готовності до реагування у зв'язку з ними необхідна стандартизована система оповіщення про спалахи, пов'язана з конкретними діями національних та місцевих органів охорони здоров'я.

Потрібні пропорційні інвестиції на глобальному рівні, об'єднані з метою зміцнення національних систем в цілому та забезпечення загального охоплення

послугами охорони здоров'я. Досягнення безпеки в галузі охорони здоров'я та просування вперед шляхом загального охоплення послугами охорони здоров'я не виключають один одного, для них обох вирішальну роль відіграє зміцнення охорони здоров'я. Органи державної влади повинні зазначати, що адаптаційний процес, пов'язаний із високим рівнем невизначеності, передбачає можливу зміну заходів. Від обраних методів значною мірою залежать успіх впливу на поведінку людей та готовність суспільства брати участь у прийнятті рішень.

Органи державної влади повинні реалізовувати механізми, що допомагають оцінити, наскільки успішно їхню інформацію було донесено до цільової аудиторії. Організація адаптаційного процесу вимагає вживання гнучких заходів, які підлягають постійній корекції залежно від результатів безперервної оцінки ризиків. Кожна країна є унікальною і може мати власні пріоритети та розробляти свої способи вимірювання прогресу в досягненні загального охоплення послуг державної соціально-гуманітарної політики. Моральна та правова нормативна адаптація особистості може бути конформістською, інноваційною, а адаптація у вигляді соціалізації постає як залучення до існуючої людської культури, проявляється у формі виховання.

У міру еволюційно-революційного розвитку суспільства процес адаптації, що відбувається всередині українського соціуму, все більше постає як координація та взаємоузгодження елементів суспільної системи, причому інтенсивність цих процесів збільшується, що особливо помітно в ході глобалізації та модернізації життя сучасного соціального світу. Державній соціально-гуманітарній політиці необхідно невідкладно збільшити обсяги своїх інвестицій, що спрямовуються на здійснення основних функцій громадської охорони здоров'я, тих ключових функцій, які вимагають спільних дій і можуть фінансуватися лише органами державної влади. До таких функцій належать розробка політики на основі фактичних даних, регулювання діяльності щодо забезпечення якості продуктів та активного довголіття на сучасному етапі суспільних трансформацій в Україні.

Виконання поставлених завдань можливе лише завдяки дотриманню таких чинників: політичних – посилення ролі державних структур з управління галуззю через систему цільових комплексних програм розвитку; організаційних – функціонування державного органу управління галуззю у статусі міністерства з покладанням на нього функцій регулювання та контролю; правових – формування галузевого законодавства на державному рівні; фінансових – фінансування галузі за рахунок використання державного бюджетного фінансування, а також постійне підвищення обсягів позабюджетного фінансування, спонсорства та особистих коштів населення; демографічних – соціально-демографічна структура, що характеризує склад населення за статтю, віком, місцем проживання, і є підставою для планування кількості осіб, що займаються фізичними вправами.

Отож, у дисертаційному дослідженні запропоновано комплекс механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя, а саме політико-правовий, організаційно-процедурний, соціокультурний та

інформаційно-комунікативний із сутнісним змістовним наповненням та забезпечується партнерською формою взаємовідносин між органами державної влади на місцях, територіальними громадами та неурядовими інституціями соціально-економічного та гуманітарного спрямування (рис. 2).

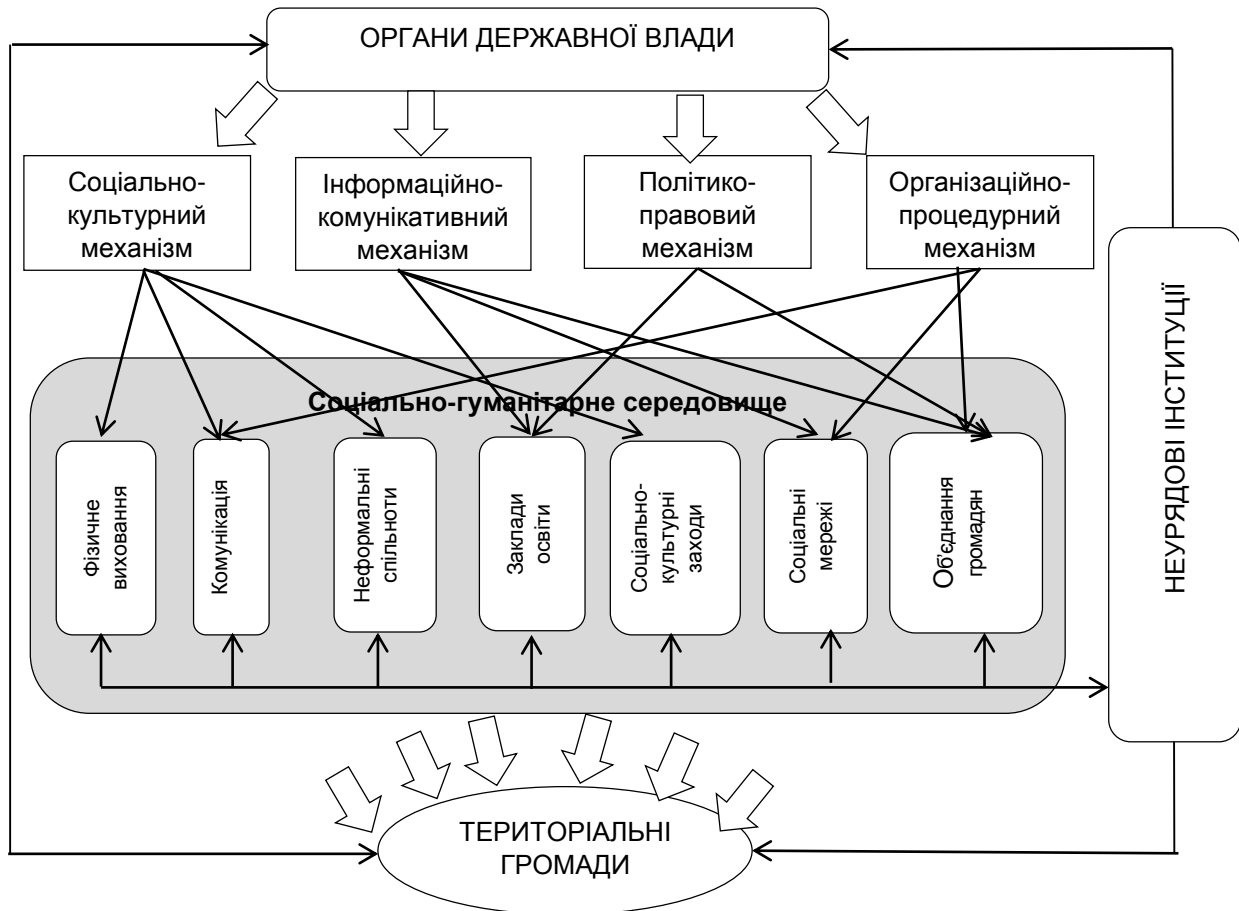

Рис. 2. Реалізація комплексу механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні

Соціально-культурні механізми регламентують зростання культурного рівня в освітній сфері, чому сприяє діяльність закладів освіти з фізкультурно-виховної роботи на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства; визначення стратегічних завдань і пріоритетних напрямів державної гуманітарної політики в частині фізкультурно-виховної діяльності закладів вищої освіти на сучасному етапі; створення самоврядних рад соціального партнерства при місцевих органах державної влади спільно з неурядовими інституціями та органами місцевого самоврядування.

Політико-правові механізми регламентують формування нормативно-правової бази, що передбачає реалізацію ефективної державної політики у сфері громадського здоров'я та суспільного благополуччя; підвищення ефективності функціонування системи місцевого самоврядування в частині забезпечення соціальних гарантій громадян; удосконалення алгоритмів державного

управління шляхом контролю за виконанням нормативно-правових актів у соціально-гуманітарній галузі; забезпечення функціонування єдиного стандарту надання ефективних послуг з дотримання рівня громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні.

Організаційно-процедурні механізми регламентують розробку та реалізацію партнерських проєктів зі соціально-гуманітарних напрямів державної політики України; застосування соціальних технологій громадського контролю за діяльністю органів державної влади на місцях щодо суспільного благополуччя; забезпечення виконання державних програм і соціальних проєктів з підвищення рівня суспільного благополуччя як частини реалізації державної соціально-економічної та гуманітарної політики в Україні.

Інформаційно-комунікативні механізми регламентують системний характер змістовного наповнення державного управління у сфері громадського здоров'я та суспільного благополуччя; удосконалення управлінських підходів у суспільно-владній взаємодії в частині інформування територіальних громад щодо можливості фізичного самовдосконалення громадян; вільного доступу особистості до базових засад інформаційного поля про суспільне благополуччя.

За умов, що склалися, виникла необхідність розробки нових підходів і концепцій для вирішення проблем громадського здоров'я, оскільки існуюча система медичної допомоги фактично ігнорує профілактичну складову. У розробленій концепції закладено основи переорієнтації охорони здоров'я від політики лікування до політики зміцнення здоров'я та запобігання захворюванням. Концепція визначає напрями, механізми та терміни формування системи громадського здоров'я з метою розробки та реалізації ефективної державної політики суспільного благополуччя, запобігання захворювань, подовження працездатного віку та заохочення громадян до здорового способу життя шляхом об'єднаних зусиль усього суспільства.

Вихідним теоретичним підґрунтям розробленої концепції є принципи комунікативного підходу у розумінні соціальних явищ, а також суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Концепція містить положення, що передбачає відповідний управлінський інструментарій продукування, тиражування та закріплення цінностей, зміцнення української державності, зростання довіри громадянина до своєї держави, усвідомлення ним свого місця і ролі в процесах суспільного оновлення. Перед українським суспільством стоїть завдання не просто виживання, але й нового поштовху у суспільній модернізації, прориву в світове політичне й економічне співтовариство, що є неможливим без активної участі усіх поколінь.

Відсутність в Україні ідеології громадського здоров'я уособлюється не тільки у характері юридичного обґрунтування соціальної політики у сфері здоров'я, а й у фінансуванні всього, що так чи інакше з ним пов'язане. Головна небезпека існуючого негативного тренду полягає у його наближенні до неповернення, після якої підвищити якість населення може бути неможливо, а демографічні втрати зростатимуть. Сучасне українське суспільство дедалі глибше втягується у соціально-гуманітарну кризу, для виходу з якої недостатньо

життя одного покоління. Якщо не зупинити цей негативний процес, то він може стати незворотним.

Враховуючи зазначене, актуальною є комплексна реформа сфери громадського здоров'я, що передбачає заходи, які вживає держава для запобігання захворюванням та збереженню здоров'я своїх громадян. Процеси глибоких і драматичних соціальних змін, що переживаються суспільством протягом двох останніх десятиліть, не лише загострили ситуацію в демографічній, соціально-стратифікаційній та нормативно-ціннісній сферах життєдіяльності соціуму, а й поставили питання про форми, механізми та логіку пристосувальних стратегій. Зазначені аспекти охоплюють весь комплекс основних якісних медико-соціальних послуг, від зміцнення здоров'я до профілактики, лікування, реабілітації та паліативної допомоги, які отримують громадяни на всіх етапах життєвого циклу.

Для надання цих послуг потрібна наявність належних компетентних медико-соціальних працівників, які мають оптимальне поєднання професійних навичок на рівні медичних установ, програм допомоги для територіальних громад, за умови забезпечення їх справедливого розподілу, надання їм адекватної підтримки та створення гідних умов праці. Зосередженість на тотальному контролі стала результатом непослідовної урядової політики, що призвела до погіршення бізнес-клімату в країні та не покращила ситуації щодо рівня захворюваності населення.

Хоча за останній час було досягнуто прогресу в галузі розвитку, головні проблеми зберігаються і стають все більш складними та невідкладними. Сьогодні існує повільний розвиток виробничого потенціалу і, як наслідок, незначний прогрес, що стимулює зростання структурної трансформації економіки одночасно зі збереженням кількох симптомів слабкорозвиненості, таких як низька продуктивність праці, масова бідність, низьке накопичення людського капіталу та постійно низькі показники добробуту людей. Кризові явища та інші проблеми соціально-економічного характеру змушують суспільство постійно зазнавати змін, які як позитивно, так і негативно впливають на державу в цілому. Окрім того, є потреба розглянути погіршення проблеми соціально-економічної нерівності та падіння економіки у світі.

Сьогодні необхідні моделі суспільно-владної взаємодії, що базуються на поділі пріоритетів, які спрямовані на детермінанти здоров'я, призводять до отримання додаткових соціальних благ, включаючи соціально-економічні переваги. Широта спектра детермінант громадського здоров'я означає, що суспільне благополуччя не може бути сферою відповідальності одного лише сектора державної політики. До вирішення проблем охорони здоров'я дедалі активніше залучаються неурядові інституції, які відіграють роль учасників державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя. Сьогодні громадське здоров'я може розглядатися як переформулювання таких зобов'язань у межах узгодженого та далекоглядного підходу, що дозволяє уникнути фрагментації державної політики та забезпечувати її реалізацію.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальну наукову проблему, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад формування державної політики громадського здоров'я у контексті стратегії активного довголіття шляхом реалізації комплексу механізмів державного управління у соціально-економічній та гуманітарній сфері зі забезпечення суспільного благополуччя.

Результати, отримані в процесі дослідження, дають підстави сформулювати такі висновки та пропозиції:

1. Проаналізовано науково-теоретичну сутність феномену громадського здоров'я та суспільного благополуччя в соціумі як об'єкта державного впливу. Громадське здоров'я виступає найважливішим стратегічним ресурсом та фактором сталого інноваційного розвитку і конкурентоспроможності та є безумовною суспільною цінністю, основою національного багатства та національної безпеки держави. Суспільне благополуччя ототожнюється зі соціальним здоров'ям суспільства, відображає майновий та ієрархічний статус, результат соціальної адаптації та етику міжособистісних відносин, відповідність як універсальним моральним нормам і характерним для конкретного соціально-економічного стану суспільства. Громадське здоров'я уособлює стан фізичного, психічного та соціального благополуччя і повинно забезпечуватися середовищем проживання, в якому відсутній шкідливий вплив факторів довкілля на людину і забезпечуються сприятливі умови її життєдіяльності. Перш ніж реформувати систему охорони здоров'я необхідно ретельно проаналізувати економічні та соціальні аспекти, що глибоко трансформуються, а також перманентність суспільної та громадянської позиції. Формування управлінських стратегій дає змогу отримати реальний ефект щодо суспільного благополуччя за прийнятних витрат в умовах обмеженості ресурсів. Трансформація сучасного глобального суспільства впливає на всі сфери життєдіяльності громадян, що незмінно відображаються на стані громадського здоров'я. Відбувається втрата основних благ, що виявляє себе у зниженні рівня та якості життя населення, його окремих соціальних груп і верств шляхом підвищення стресогенності та конфліктогенності соціального простору, а органи державної влади повинні підвищити рівень суспільного благополуччя громадян.

2. Вивчено особливості трансформації соціально-гуманітарних векторів державної політики щодо суспільного благополуччя у постпандемічний період. Запорукою успішної трансформації соціально-гуманітарних векторів державної політики щодо суспільного благополуччя є наявність ефективних управлінських механізмів, достовірної аналітики, цифрових рішень та ефективних каналів комунікації. Важливою є наявність потужної та розгалуженої інфраструктури галузі охорони здоров'я та дієвої системи протиепідеміологічного нагляду. Прийняття ефективних рішень залежить від буферної здатності системи охорони здоров'я одночасно здійснювати профілактику, підтримувати стандартне функціонування медичних служб. Важливим аспектом роботи з трансформації соціально-гуманітарних векторів державної політики щодо суспільного благополуччя є максимально ефективне використання соціальних та

поведінкових особливостей громадян, оскільки забезпечити належне керівництво адаптаційним процесом можна лише в тому випадку, якщо суспільство бере повноцінну участь у роботі та готове підтримувати й дотримуватися відповідних заходів. Заходи щодо забезпечення адаптаційного етапу повинні охоплювати аналіз відомостей з усіх джерел і готовність реалізувати свої методи з урахуванням наявних технологій. Сьогодні необхідна ефективна реалізація заходів щодо захисту здоров'я населення та соціальних обмежень із дотриманням індивідуального підходу. У найближчому майбутньому контроль за поширенням захворювання в глобальному масштабі, як і раніше, визначатиметься заходами щодо захисту здоров'я населення та соціальними обмеженнями. Сутність трансформації соціально-гуманітарних векторів державної політики щодо суспільного благополуччя залежить від корекції масштабних обмежувальних заходів у сфері громадського здоров'я.

3. Виокремлено соціально-економічну проблематику громадського здоров'я та суспільного благополуччя в сучасному українському соціумі. Військові дії, що стали подіями, які, без перебільшень, перевернули життя сучасного суспільства, різко перервали сформовані довгострокові тенденції в галузі громадського здоров'я населення, відбилися на перспективах здорового старіння, породили нові аспекти нерівності, призвели до змін у державній гуманітарній політиці. Низка органів державної влади не може стримувати витрати в сучасних умовах, коли фінансові обмеження все більше ускладнюють пошук необхідних засобів для охорони здоров'я та забезпечення соціального захисту. У стратегіях соціально-економічного розвитку визначено заходи щодо збереження громадського здоров'я та створення умов для підвищення рівня суспільного благополуччя населення. Складність завдання вдосконалення системи охорони здоров'я обумовлена наявністю системних проблем, пов'язаних із тривалим недофінансуванням з державних джерел, подекуди неефективним управлінням. Проблема підвищення якості життя та благополуччя людей ускладнюється високою диференціацією соціально-економічного розвитку окремих територій держави, на які мають великий вплив військові дії з боку РФ, що відбивається на доступності повсякденних потреб населення. За наявності різних чинників, що характеризують ті чи інші аспекти соціально-економічного розвитку, формується реальна картина системи громадського здоров'я в державі. Сьогодні простежується обмеження витрат на охорону здоров'я, але це можливе лише за умови паралельного скорочення дисбалансу по всьому суспільному сектору та надання соціальної підтримки найбільш уразливим верствам населення.

4. Розкрито сутність психологічних факторів соціальної адаптації громадян унаслідок функціонування правового режиму воєнного стану в Україні. Актуалізація проблеми соціальної адаптації безпосередньо зумовлена соціальними чинниками сьогодення, серед них варто вказати на науково-технічний прогрес та інформатизацію життя суспільства, і як наслідок, вони розпочалися наприкінці минулого століття та продовжуються досі інтенсивними змінами у всіх сферах життєдіяльності, що воістину мають радикальний

характер. Держава розглядає здоров'я населення як одну з найбільших цінностей, що є необхідним компонентом розвитку та соціально-економічного процвітання і розвитку. Саме тому, створення оптимальних умов для реалізації потенціалу кожного громадянина протягом усього життя та досягнення адекватних стандартів якості життя і благополуччя населення є одним із основних завдань збереження здоров'я та повноцінного життя громадян. Реалізація права на здоров'я часто сприймається як проблема доступу до медичної допомоги, але в Україні існує негативний вплив довгострокових заходів жорсткої економії у період воєнного стану. Громадське здоров'я визначається сьогодні як динамічна рівновага організму з навколишнім середовищем, за якого всі важливі підсистеми людського організму дають змогу адаптуватися до природного і соціального середовища, що швидко змінюється. Системне охоплення послугами охорони здоров'я означає, що всі люди та спільноти отримують необхідні їм медико-соціальні послуги, не відчуючи при цьому фінансових труднощів. Зазначені послуги охоплюють повний набір основних якісних медико-соціальних послуг від зміцнення здоров'я до профілактики, лікування, реабілітації та паліативної допомоги. Завданням державної соціально-гуманітарної політики є не просто довголіття громадян, а й можливість людини протягом усього життя зберігати працездатність. Громадське здоров'я є не лише характеристикою людського потенціалу, що визначає економічну потугу країни та динаміку економічного зростання, а й головний компонент якості життя соціуму.

5. З'ясовано можливість імплементації кращих практик зарубіжного досвіду політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя. Перспективним варто визнати той факт, що низка країн уже розробляють уніфіковані підходи до державної політики і супутні стратегії та плани, що узгоджуються з основами державної політики громадського здоров'я. Європейське регіональне бюро ВООЗ на цей час використовує систематичний підхід, підтримуючи країни у їхній роботі з реалізації політики суспільного благополуччя. Вирішити проблеми громадського здоров'я можливо запровадивши комплексні програми, спрямовані на усвідомлення цінності громадського здоров'я та суспільного благополуччя, заохочення з боку держави та залучення всіх громадян, громадських організацій та бізнес-структур до вирішення таких проблем. Система охорони здоров'я та соціального забезпечення, що склалася, потребує перетворень задля забезпечення її належного функціонування. Здійснення політики здоров'я вимагатиме активної участі багатьох організацій та структур, зацікавлених у покращенні здоров'я та розвитку суспільної охорони здоров'я у Європі. Європейське регіональне бюро ВООЗ широко залучаючи, допомагаючи підвищити узгодженість політики, забезпечуючи обмін медико-санітарними даними, об'єднуючи сили у здійсненні епіднагляду та вносячи свій внесок у розробку та реалізацію спільних оцінних місій, робочих нарад та індивідуальних консультацій, а також технічного діалогу. Співпраця з ЄС забезпечить міцну основу, відкриє значні можливості та принесе додаткову користь, необхідне аналогічне залучення багатьох інших

організацій та мереж, кількість яких не дозволяє перераховувати їх окремо. Влада зобов'язана впливати на громадське здоров'я та суспільне благополуччя людей за допомогою різних стратегій і втручання, включаючи заходи, спрямовані на подолання соціальної ізоляції та підтримку, пропаганду здорового та активного способу життя, вирішення питань безпеки та екології, а також приділяти більше уваги участі та залученню громадян.

6. Узагальнено якісні ознаки сучасної трансформації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні. Удосконалення охоплення медико-соціальними послугами та покращення показників здоров'я залежить від наявності та доступності медичних і соціальних працівників та їх здатності надавати якісну комплексну допомогу, орієнтовану на потреби людей. Трансформація державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя висунула на перший план необхідність захисту медичних та соціальних працівників, особливо у зоні бойових дій, зростання інвестицій у їхнє навчання та забезпечення зайнятості, а також використання переваг партнерства з метою забезпечення гідних умов їхньої праці. Система охорони здоров'я в державі часто неспроможна забезпечити достатній рівень послуг у цій ситуації, як і відсутня оцінка впливу на здоров'я будь-якої надзвичайної ситуації. На основі трансформації, структурні реформи, які запроваджуються у систему охорони здоров'я, вимагають розвитку інвестицій в охорону здоров'я. Найважливішою умовою державної соціально-гуманітарної політики у всьому світі є інвестиції у якісну медико-соціальну допомогу, для забезпечення загального охоплення послуг охорони здоров'я потрібні багатосторонні підходи. Підхід, що спирається на систему медико-соціальної допомоги, та підходи з урахуванням усіх етапів життєвого циклу мають винятково важливе значення. Він спрямований на організацію та зміцнення систем охорони здоров'я, щоб люди могли отримати доступ до відповідних послуг для зміцнення свого здоров'я і благополуччя залежно від своїх потреб та інтересів на якомого завчасному етапі в умовах повсякденного життя.

7. Охарактеризовано спектр ціннісних засад суспільного благополуччя українських громадян згідно зі соціальними стандартами Європейського Союзу. Громадське здоров'я та суспільне благополуччя – це гуманітарні цілі, які сьогодні розглядають як основні права людини, ключові складові справедливого економічного та гуманітарного розвитку, а також ресурсу повсякденного життя відповідно до соціальних стандартів Європейського Союзу. Громадське здоров'я необхідно розглядати як ресурс, який потрібно підтримувати та справедливо розвивати, а також як доктрину, що особливо увагу приділяє соціальним та особистим можливостям, поряд із фізичними якостями. Протягом останніх десятиліть громадське здоров'я та соціальний добробут набули сутнісного суспільного значення. Органи державної влади за допомогою економічних важелів всіляко намагаються знайти ефективні важелі впливу на індивідуальне та суспільне здоров'я, соціальне забезпечення з метою покращення його стану. Сьогодні проблематика громадського здоров'я стоїть на порядку денному так гостро, як ніколи раніше, зокрема через вплив сил глобалізації та стрімке

поширення інфекційних хвороб, здоров'я стало основним компонентом полеміки у сфері дипломатії та гуманітарної безпеки. Громадське здоров'я є одним із основних векторів соціально-економічного розвитку, двигуном науки і технологій згідно зі соціальними стандартами Європейського Союзу. Сьогодні суспільне благополуччя охоплює такі форми поведінки, які допомагають покращити життя українських громадян і досягти високого ступеня його зростання, також необхідно враховувати соціальну дієздатність громадянина та його поведінку в суспільстві. Ефективна державна політика громадського здоров'я та суспільного благополуччя є пов'язаною з реалізацією національних та глобальних цілей, соціально-гуманітарним реформуванням суспільства, її результати є мірилом оцінки рівня суспільного добробуту, розвитку соціуму та національної безпеки.

8. Запропоновано комплекс механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні зі змістовним наповненням. Реалізація державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя сприятиме раціональному підтримуванні здоров'я людей шляхом задоволення їхніх потреб та максимального використання низки можливостей на всіх етапах їхнього життя. Діяльність органів державної влади для підвищення рівня суспільного благополуччя на основі всебічного обліку потреб та інтересів громадян і спільнот сприятимуть розширенню їхніх прав та можливостей і відповідно дозволять їм активніше брати участь у розвитку громадського здоров'я. Реалізація комплексу механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні зі змістовним наповненням сприятиме ефективності діяльності органів державної влади. Політико-правові механізми взаємодіють з організаційно-процедурними з метою виконання законодавства та нормативно-правових актів у зазначеній сфері. Організаційно-процедурні механізми державної політики складаються із системи відповідних державних органів, служб, які забезпечують безпосереднє здійснення державного управління. Вони взаємодіють з інформаційно-комунікаційними механізмами з метою висвітлення в них проведення заходів, пов'язаних із організаційним забезпеченням виконання рішень, прийнятих на правовому рівні. Соціокультурні механізми передбачають виконання усіх запланованих програм на відповідному соціальному рівні, а також забезпеченні ресурсами для повноцінно ефективної реалізації державної політики. Інформаційно-комунікаційні механізми сприяють доведенню до населення інформації про наявне ресурсне забезпечення виконання програм та заходів на організаційно-процедурному рівні й соціальне забезпечення програм державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні.

9. Сформовано підходи у суспільно-владній взаємодії щодо збереження громадського здоров'я та підвищення рівня суспільного благополуччя. Ефективний комплекс механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні зі змістовним наповненням на основі синтезу чотирьох механізмів забезпечується діалоговою формою відносин між органами державної влади на місцях, територіальними громадами в системі

місцевого самоврядування та неурядовими інституціями соціально-економічного та гуманітарного спрямування. Сучасні суспільно-владні відносини в ціннісно-інституційному плані характеризуються розширенням кола суб'єктів за рахунок активного включення поряд із класичними інститутами таких новітніх інституцій громадянського суспільства, як соціальні мережі, інтернет-спільноти, міжнародні програми праці та відпочинку, навчальні, освітні, наукові, спортивні гранти. Сьогодні необхідні моделі суспільно-владної взаємодії, що базуються на поділі пріоритетів, які спрямовані на детермінанти громадського здоров'я, що є показниками діяльності цих секторів, призводять до отримання додаткових соціальних благ, включаючи соціально-економічні переваги. Громадяни повинні вплинути на власне здоров'я та на детермінанти здоров'я в межах власного соціального середовища, широта спектра детермінант громадського здоров'я означає, що суспільне благополуччя не може бути сферою відповідальності одного лише сектора державної політики. До вирішення проблем охорони здоров'я дедалі активніше залучаються міжнародні громадські інституції, які відіграють роль глобальних учасників державної політики. Державна політика громадського здоров'я та суспільного благополуччя покликана долучити населення до рухової активності, допомагаючи сформувати правильне уявлення про соціальні ролі та відносини в соціумі. Сьогодні громадське здоров'я може розглядатися як переформулювання таких зобов'язань у межах узгодженого та далекоглядного підходу, що допомагає уникнути фрагментації державної політики та забезпечувати ефективну її реалізацію.

10. Обґрунтовано новітню концепцію державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя на сучасному етапі в Україні. Розкрито сучасний стан та проблематику формування та реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні в контексті актуалізації суспільно-владних відносин, що дозволило розробити новітню концепцію громадського здоров'я та суспільного благополуччя. Метою і завданням концепції є формування сприятливих умов для ефективного та системного процесу збереження громадського здоров'я населення та підвищення рівня суспільного благополуччя в державі. Необхідно значно збільшити загальний обсяг інвестицій у громадське здоров'я, адже на цілі охорони здоров'я у медичному, соціальному, освітньому та інших секторах виділяється вкрай мало фінансових коштів. Враховуючи зростання потреб у довгостроковій перспективі, зумовлене збройною агресією РФ на території України, настав час зайнятися вирішенням проблеми соціальної нерівності та організувати надання доступних послуг на рівні територіальних громад у системі місцевого самоврядування, які будуть ефективними та сприятимуть захисту прав людини у межах усіх соціально-економічних планів відновлення. Варто підтримувати діяльність, спрямовану на зміцнення соціальної солідарності та громадського здоров'я і суспільного благополуччя. Необхідно зміцнювати раніше існуючі та сформовані механізми на рівні органів державної влади на місцях і механізми для підтримки діяльності волонтерів, націлені на надання допомоги вразливим групам

населення. До них належать структури, що надають підтримку людям похилого віку і людям, які втратили джерела засобів для існування. Органи державної влади та місцевого самоврядування у партнерській взаємодії з інституціями громадянського суспільства створюють сприятливе суспільне середовище з формування соціально-активного громадянина, а діяльність неурядових організацій має стати прикладом для ефективної державної політики і бути головною умовою успіху.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Монографія:

1. Будзин В. Державна політика громадського здоров'я та суспільного благополуччя: досвід і перспективи : монографія. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Одеса : Олді+, 2024. 312 с.

Статті у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus:

2. Bydzun V., Rybchych I., Bazyliak N., Yaroshovych V., Kharechko D. Implementation of the state humanitarian policy on educational activities in the field of public health using informational technologies. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22. No. 11. P. 785–790. DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.11.109>

Особистий внесок: Освітня діяльність в інформаційних технологіях охорони здоров'я.

3. Kharechko D., Niema O., Khudoba O., Zayats D., Olefirenko O., Budzyn V. Staffing of public administration bodies in the context of the development of the digital society. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. Special issue. No 13/01/XXXIV*. 2023. Vol. 13. Issue 1. P. 6–12. <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130134/PDF/130134.pdf>.

Особистий внесок: кадрова політика органів державної влади.

4. Kravchuk D., Khrapaty S., Fedirko O., Berezovska N., Budzyn V. The influence of investments in science and technology on the innovative development of the global economic system. *Economic Affairs*. February 2024. Vol. 69 (Special Issue). P. 95–106. DOI: 10.46852/0424-2513.1.2024.12

Особистий внесок: інвестиції в інноваційному розвитку економічної системи.

5. Mykoliuk A., Bydzun V., Rybchych I., Bazyliak N., Yaroshovych V., Kharechko D. Educational information technologies for fostering pedagogical activity and strengthening public health in the context of implementing state policy on the education of humanistic-legal values. *International Journal of Religion*. 2024. Vol. 5. N 10. P. 1572–1579. DOI: <https://doi.org/10.61707/d7drn474>. *Особистий внесок:* активізації діяльності громадян у політиці гуманітарних цінностей.

Статті у наукових фахових виданнях за темою дисертації:

6. Будзин В. Р. Ефективність реформ у державній політиці охорони здоров'я в європейських країнах у період пандемічних впливів COVID-19: соціально-гуманітарні аспекти. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2021. Вип. 26. С. 25–29.

7. Будзин В. Р., Рибчич І. Є. Формування та реалізація державної гуманітарної політики із збереження та розвитку громадського здоров'я на сучасному етапі пандемічних впливів. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2021. № 14. С. 869–889.

Особистий внесок: гуманітарна політика із збереження громадського здоров'я.

8. Будзин В. Р., Рибчич І. Є. Світовий досвід формування та реалізації державної політики збереження громадського здоров'я в період впливу епідеміологічних загроз пандемії COVID-19. *Держава та регіони*. 2021. № 4 (74). С. 48–53.

Особистий внесок: державна гуманітарна політика в період епідеміологічних загроз.

9. Будзин В. Р. Досвід та перспективи формування й реалізації державної політики суспільного благополуччя у період впливу соціально-економічної кризи пандемії COVID-19. *Право та державне управління*. 2022. № 1. С. 168–174.

10. Будзин В. Р. Трансформація державної політики громадського здоров'я шляхом реалізації адаптаційних механізмів у соціумі на сучасному етапі епідеміологічних загроз. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. Вип. 27. С. 40–44.

11. Будзин В. Р. Формування та реалізація державної соціально-гуманітарної політики щодо громадського здоров'я в період трансформації стратегії економічного розвитку. *Право та державне управління*. 2022. № 2. С. 185–190.

12. Будзин В. Р. Трансформація управлінських підходів у реалізації державної соціально-економічної політики у період сучасних глобалізаційних впливів пандемії COVID-19. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. Вип. 29. С. 23–26.

13. Будзин В. Р. Особливості формування стратегії державної політики соціально-економічного зростання на сучасному етапі пандемічних викликів COVID-19. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 2. С. 33–37.

14. Будзин В. Р. Формування та реалізація державної політики соціально-економічного розвитку для забезпечення суспільного благополуччя та здоров'я громадян. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 3. С. 31–35.

15. Будзин В. Р. Державна соціально-гуманітарна політика збереження та розвитку громадського здоров'я на сучасному етапі суспільної трансформації в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології,*

права. 2022. Вип. 5. С. 19–23.

16. Будзин В. Р. Державна соціально-гуманітарна політика з відновлення психічного здоров'я громадян у сучасному контексті протидії пандемії COVID-19. *Вчені записки таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Т. 33 (72) № 1. С. 29–34.

17. Будзин В. Р. Управлінські підходи в державній соціальній політиці карантинних обмежень щодо системи громадського здоров'я у період пандемічних викликів COVID-19. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 1 (32). С. 14–18.

18. Будзин В. Р. Формування та реалізація державної гуманітарної політики у сфері сучасних глобальних викликів і соціальних загроз у сфері громадського здоров'я. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. Т. 34 (73). № 1. С. 23–28.

19. Будзин В. Р. Європейський досвід реалізації управлінських підходів у сучасній державній політиці громадського здоров'я та суспільного благополуччя. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2023. № 1 (36). С. 18–22.

20. Будзин В. Р. Нормативно-правові аспекти реалізації державної політики в соціально-гуманітарній сфері з охорони та підвищення рівня громадського здоров'я. *Таврійський науковий вісник. Публічне управління та адміністрування*. 2023. Вип. 3. С. 9–15.

21. Будзин В. Р. Реалізація державної гуманітарної політики у сфері соціального здоров'я української молоді в контексті сучасних викликів та суспільних загроз. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. Т. 34 (73). № 3. С. 37–42.

22. Будзин В. Р. Управлінські принципи фінансування охорони здоров'я в суспільному контексті гуманітарної політики: європейський досвід та перспективи. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія: «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2023. Вип. 4. С. 52–57.

23. Будзин В. Р. Формування та реалізація державної соціально-економічної політики у сфері громадського здоров'я на сучасному етапі зростання суспільних загроз. *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*. 2023. Вип. 2 (68). С. 17–21.

24. Будзин В. Р., Бобак А. І. Формування управлінських принципів у державній гуманітарній політиці громадського здоров'я в контексті соціально-економічного розвитку. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2023. № 4 (39). С. 21–25.

Особистий внесок: державна гуманітарна політика в контексті соціально-економічного розвитку.

25. Будзин В. Р., Бобак А. І. Реалізація державної політики у сфері соціального здоров'я молоді в контексті сучасних викликів та загроз

національній безпеці України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. Т. 34 (73). № 6. С. 1–6.

Особистий внесок: політика становлення молоді в період загроз гуманітарній безпеці.

26. Будзин В. Р., Штиршов О. М. Адміністративно-правові та інституційні аспекти контролю та нагляду в реалізації державної політики охорони здоров'я на сучасному етапі трансформацій. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. Вип. 38. С. 40–43.

Особистий внесок: контроль та нагляд в реалізації державної політики охорони здоров'я.

Опубліковані тези за темою дослідження:

27. Будзин В. Р. Соціально-гуманітарні чинники державної політики громадського здоров'я у країнах Європейського Союзу в період епідеміологічних загроз. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи*: зб. матер. 12-ї Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 7 грудня 2021 р.). Херсон, 2021. С. 29–32.

28. Будзин В. Р. Сучасні фактори державної гуманітарної політики суспільного благополуччя щодо соціальної адаптації громадян в умовах трансформаційних впливів. *Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні перспективи*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 11 лютого 2022 р.). Хмельницький, 2022. С. 22–24.

29. Будзин В. Р. Управлінські підходи із відновлення суспільного здоров'я через систему реабілітаційних послуг для громадян на етапі пандемічних загроз. *Публічне управління: освіта, наука, практика*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Харків, 18 березня 2022 р.). Харків, 2022. С. 78–81.

30. Будзин В. Р. Трансформація державної політики збереження та розвитку громадського здоров'я внаслідок впливу пандемічних загроз у період воєнного стану. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. у 3 томах (м. Київ, 15–28 квітня 2022 р.). Київ, 2022. Т. 3. С. 27–28.

31. Будзин В. Р. Державна гуманітарна політика збереження сучасного рівня громадського здоров'я: медико-соціальні аспекти. *Трансформація системи публічного управління в умовах воєнного стану*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. у 3 томах (м. Переяслав, 3 червня 2022 р.). Переяслав, 2022. С. 38–41.

32. Будзин В. Р. Державна політика управління у сфері громадського здоров'я та суспільного благополуччя: сутність та сучасні виклики. *Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика*: матер. Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 березня 2023 р.). Харків, 2023. С. 147–150.

33. Будзин В. Р. Державна демографічна політика в умовах сучасних соціальних та гуманітарних викликів. *Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів*: зб. наук. матер. XXIII Міжнар. наук. конгресу (Харків, 27 квітня 2023 р.). Харків, 2023. С. 59–61.

34. Будзин В. Р. Реалізація управлінських підходів у державній соціально-гуманітарній політиці громадського здоров'я та благополуччя. *Сучасні аспекти реформування системи публічного управління в умовах воєнного часу*: матер. I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Переяслав, 2 червня 2023 р.). Переяслав, 2023. С. 39–41.

35. Будзин В. Р. Управлінські принципи в державній політиці суспільного здоров'я в контексті медико-демографічних показників. *Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи*: зб. тез III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 8 лютого 2024 р.). Хмельницький, 2024. С. 88–90.

36. Будзин В. Р. Реалізація державної політики громадського здоров'я на сучасному етапі суспільних трансформацій. *Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика*: зб. тез III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 березня 2024 р.). Харків, 2024. С. 142–144.

АНОТАЦІЯ

Будзин В. Р. Формування та реалізація державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя. – *Рукопис*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України. Черкаси, 2025.

У дисертаційному дослідженні розкрито теоретико-методологічні засади реалізації стратегії збереження громадського здоров'я на довгостроковий період шляхом створення ефективної державної соціально-гуманітарної політики, що забезпечить суспільне благополуччя громадян. Інноваційний розвиток громадського здоров'я, широке впровадження індивідуальних профілактичних програм, підвищення мотивації та особистої відповідальності громадян за стан свого здоров'я сприяють розширенню формування та реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя. Сьогодні необхідне удосконалення системи контролю з боку держави за діяльністю усіх суб'єктів сфери громадського здоров'я щодо доступності, своєчасності, якості та безпеки надання медико-соціальних послуг.

Доведено, що для ефективної реалізації державної соціально-гуманітарної політики необхідно невідкладно збільшити обсяги державних інвестицій, що спрямовуються на здійснення основних функцій громадського здоров'я, того функціоналу, що вимагає скоординованих дій і може фінансуватися лише органами державної влади. До таких функцій належать розробка державної політики на основі сучасних даних, здійснення комунікації та робота з територіальними громадами з метою надати окремим особам права і можливості для більш ефективної підтримки свого здоров'я, регулювання діяльності щодо забезпечення достойного рівня життя та активного довголіття на сучасному етапі

суспільних трансформацій в Україні.

З'ясовано, що суспільне благополуччя є особливою сферою державної політики, покликаною гарантувати право громадян на добробут та здоров'я, і тому йому має бути відданий найвищий пріоритет у правовому, політичному, економічному та соціальному житті держави та громадянського суспільства. Формування управлінських принципів у сфері громадського здоров'я можна використовувати для пошуку механізмів реалізації поставлених завдань для збереження рівня здоров'я громадян та формування моделі суспільно-владної взаємодії для удосконалення державної політики. Необхідно акцентувати на вдосконаленні реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, що передбачає перелік публічних заходів, спрямованих на підвищення рівня здоров'я населення.

Досліджено, що для захищення найбільш вразливих груп населення, низка країн розробили заходи зі збільшення охоплення цих груп соціальними виплатами, у тому числі внаслідок спрощення процедур. Вразливі групи населення могли отримати допомогу від продовольчих фондів, благодійних та некомерційних організацій, у тому числі продуктову, консультаційну та психологічну допомогу. Сьогодні потрібні пропорційні інвестиції на глобальному рівні, об'єднані з метою зміцнення національних систем суспільного благополуччя в цілому та забезпечення загального охоплення послугами системи охорони здоров'я. Досягнення безпеки в галузі охорони здоров'я та просування вперед шляхом загального охоплення послугами, що сприяють підвищенню рівня суспільного благополуччя, не виключають одне одного, для них обох вирішальну роль відіграє піклування держави про людей.

Обґрунтовано, що органи державної влади повинні зазначати, що адаптаційний процес, пов'язаний із високим рівнем невизначеності, передбачає можливу зміну заходів. Від обраних методів значною мірою залежать успіх впливу на поведінку людей та готовність суспільства брати участь у прийнятті рішень. Органи державної влади повинні реалізовувати механізми, що допомагають оцінити, наскільки успішно їхню інформацію було донесено до цільової аудиторії. Організація адаптаційного процесу вимагає вживання гнучких заходів, які підлягають постійній корекції залежно від результатів безперервної оцінки ризиків.

Проаналізовано, що кожна країна є унікальною і може мати власні пріоритети та розробляти свої способи вимірювання прогресу в досягненні загального охоплення сферою державної соціально-гуманітарної політики. Моральна та соціальна адаптація особистості під час правового режиму воєнного стану повинна бути інноваційною. У міру еволюційно-революційного розвитку суспільства процес підняття рівня суспільного благополуччя, все більше постає як координація та взаємоузгодження елементів суспільно-владної взаємодії, причому інтенсивність цих процесів збільшується, що особливо помітно під час військової агресії РФ на території України.

Запропоновано, що концепція державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя повинна ґрунтуватися на відкритому діалозі з громадянським суспільством, професійними та медико-соціальними некомерційними організаціями. Приватний сектор національної системи

суспільного благополуччя частково сформувався та продовжує розвиватися внаслідок її якісної реорганізації й трансформації системи обов'язкового медичного страхування. Проте проблематика збереження рівня громадського здоров'я в Україні перебуває сьогодні в кризі, її функціонування є серйозною проблемою на сучасному етапі.

Ключові слова: державна політика, суспільне благополуччя, соціально-гуманітарна сфера, формування, громадське здоров'я, територіальні громади, управлінські механізми, реалізація, неурядові інституції.

ANNOTATION

Budzyn V. R. Formation and implementation of the state policy of public health and social well-being. *Manuscript.*

Dissertation for the of Doctor`s degree in Public Administration on specialty 25.00.02 – Mechanisms of Governance. – National University of Civil Protection of Ukraine. Cherkasy, 2025.

The theoretical and methodological foundations of the implementation of the public health development strategy for the long term through the creation of an effective state social and humanitarian policy will ensure the full realization of the rights of citizens. Innovative development of public health, widespread implementation of individual preventive programs, increasing motivation and personal responsibility of patients for their health contribute to the expansion of the formation and implementation of state social and humanitarian policy. It is necessary to improve the system of control by the state over the activities of all participants of the public health system regarding the availability, timeliness, quality and safety of the provision of medical services. It has been proven that the concept of public health should be based on an open dialogue with civil society, professional and medical non-profit organizations.

The main drivers of the transformation of the health care system are such problems as low economic and social efficiency of the work of health care system institutions. Instead, the private sector of the national health insurance system was partially formed and continues to develop as a result of its qualitative reorganization and transformation of the mandatory health insurance system. However, the system of raising the level of public health in Ukraine is currently in crisis, its functioning is a serious problem at the current stage. It was found that public health is a special sphere of public activity designed to guarantee citizens' right to life and health, and therefore it should be given the highest priority in the legal, political, economic and social life of the state and civil society.

The formation of the principles of the public health system can be used to find mechanisms for solving tasks to improve the level of health of citizens and to work out a model of public-authority interaction to improve the health care system. It is necessary to focus on improving the implementation of the state socio-economic policy in the field of health care, which includes a list of public measures aimed at improving the health of the population. It has been studied that in order to protect the most vulnerable population groups, many countries have taken steps to increase the coverage of these groups by social benefits, including as a result of simplifying the procedures for applying for benefits, in addition, the amount of benefits provided has increased.

Some countries have temporarily waived the means test to cover recipients who have certain types of property but are facing economic hardship in the current situation, and the waiting period for receiving benefits has been shortened. In addition, due to the effects of the pandemic, the obligations of social assistance recipients to look for work have been suspended.

In addition to state support measures during the pandemic, vulnerable groups of the population could receive help from food funds, charities and non-profit organizations, including food, counseling and psychological assistance.

A standardized outbreak alert system linked to specific actions by national and local public health authorities is needed to ensure preparedness for outbreak response. Proportionate investments are needed at the global level, combined to strengthen national systems as a whole and ensure universal health coverage. Achieving health security and moving forward through universal health coverage are not mutually exclusive, and strengthening health care is critical to both. It is justified that the state authorities should note that the adaptation process, associated with a high level of uncertainty, involves a possible change of measures.

The success of influencing people's behavior and the willingness of society to participate in decision-making largely depend on the chosen methods. State authorities should implement mechanisms to assess how successfully their information was communicated to the target audience. The organization of the adaptation process requires the use of flexible measures that are subject to constant correction depending on the results of continuous risk assessment. It was analyzed that each country is unique and can have its own priorities and develop its own ways of measuring progress in achieving general coverage of public social and humanitarian policy services. Moral and legal normative adaptation of an individual can be conformist, innovative, and adaptation in the form of socialization appears as involvement in the existing human culture, manifested in the form of upbringing.

In the course of the evolutionary and revolutionary development of society, the process of adaptation that occurs within human society increasingly appears as coordination and mutual coordination of elements of the social system, and the intensity of these processes increases, which is especially noticeable in the course of globalization and modernization of life in the modern social world. It is proposed that for the effective implementation of the state social and humanitarian policy, it is necessary to urgently increase the amount of its investments aimed at the implementation of the main functions of public health care, those key functions that require joint actions and can be financed only by state authorities. These functions include evidence-based policy development, communication, including risk communication, and working with local communities to empower individuals and families to better manage their health, quality assurance regulation products and a healthy lifestyle at the current stage of social transformations in Ukraine.

Keywords: state policy, public welfare, social and humanitarian sphere, formation, public health, territorial communities, management mechanisms, implementation, non-governmental institutions.